

IMPLEMENTACE ODPOVĚDNÉHO VEŘEJNÉHO ZADÁVÁNÍ V ORGANIZACI

metodika

*„Nemusíte být skvělí, abyste začali,
ale musíte začít, abyste byli skvělí!“*

Les Brown

IMPLEMENTACE ODPOVĚDNÉHO VEŘEJNÉHO ZADÁVÁNÍ V ORGANIZACI

metodika

IMPLEMENTACE ODPOVĚDNÉHO VEŘEJNÉHO ZADÁVÁNÍ V ORGANIZACI

METODIKA

Autorský tým:

David Novák, Leona Gergelová Šteigrová, Jarmila Beránková, Monika Dobrovodská,
Adam Gromnica, Regina Hulmanová, Eva Chvalková, Petra Ingerová, Marie Janečková,
Petr Kocián, Gabriela Kurková, Markéta Matysíková, Jiří Prokš

Grafická úprava: Zora Sokolová

Vydalo Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR
Na Poříčním právu 1/376, 128 01 Praha 2

Praha 2019

ISBN: 978-80-7421-174-4

OBSAH

Úvod	7
Zdroje OVZ a jeho implementace v organizaci	9
Principy odpovědného veřejného zadávání	11
Příležitosti odpovědného veřejného zadávání	37
Krok za krokem: implementace OVZ v organizaci	51

Generální tajemník OECD
Angel Gurría v úvodu
konference Strategické
veřejné zadávání v Paříži,
v červnu 2017, řekl:

*„Strategické veřejné
zadávání se stalo nepostrá-
datelným nástrojem veřejné
správy a prosazování politik.
Otevírá nové možnosti
a umožňuje nám čelit
dnešním velkým výzvám
vytvářením důležitých
ekonomických, sociálních
a environmentálních
příležitostí.“*

Elżbieta Bieńkowska, komisařka
Evropské komise pro Vnitřní trh,
průmysl, podnikání a malé a střední
podniky k tomu dodala:

*„Podporujeme veřejné
zadavatele, aby využívali
veřejné zadávání strategicky
jako nástroj k získání lepší
hodnoty za peníze daňových
poplatníků a přispěli tak
k inovativnější a udržitel-
nější ekonomice podporující
začlenění a soutěž.“*

ÚVOD

Na veřejné zakázky je v České republice vynakládáno přes 500 mld. Kč ročně¹. To činí ze zadavatelů veřejných zakázek významné zákazníky, jejichž veřejné zakázky mají zásadní dopady na společnost, ekonomiku i životní prostředí, a kteří mohou svou finanční silou významně působit na trh. Dopady veřejných zakázek by měly být využívány strategicky. Není-li totiž na veřejné zadávání nahlíženo pouze jako na administrativní proces, lze jeho prostřednictvím (při dodržení právních předpisů) vedle naplnění základních potřeb zadavatele zcela legálně podpořit další hodnoty vnímané jako společensky významné a z dlouhodobého hlediska udržitelné. Zadavatel tak může nejen nakoupit potřebné zboží, služby a stavební práce, ale současně může zohlednit související společenské (sociální), širší ekonomické a environmentální aspekty. Prostřednictvím strategického zadávání veřejných zakázek tak zadavatel může (spolu)naplňovat cíle, které by jinak řešil v rámci jiných politik s využitím dalších prostředků.

V České republice se již někteří zadavatelé vydali cestou odpovědného veřejného zadávání (dále též jen „OVZ“), jeho aspekty zařazují více či méně pravidelně do veřejných zakázek a svými příklady dobré praxe tak mohou být inspirací pro ostatní. Prvními veřejnými zakázkami s aspekty odpovědného veřejného zadávání byly často veřejné zakázky malého rozsahu a ve většině případů se jednalo o jednodušší aspekty, zahrnuté do zadávací dokumentace ve formě zvláštní podmínky plnění. Často se také jednalo o ne příliš komplikované požadavky směřující k eliminaci negativních dopadů na životní prostředí, požadavky na nákup fair trade kávy v rámci občerstvení, zaměstnání určitého počtu dlouhodobě nezaměstnaných apod.

¹ V roce 2017 bylo v ČR na veřejné zakázky vynaloženo 559 mld. Kč, což činilo 11% HDP, viz Výroční zpráva o stavu veřejných zakázek v České republice za rok 2017, str. 6.

Ne všichni tuzemští zadavatelé, kteří již zadali jednu či několik veřejných zakázek s aspekty OVZ, však nejprve odpovědné veřejné zadávání strategicky promysleli a systematicky zavedli ve své organizaci. **K implementaci odpovědného veřejného zadávání do standardních zakázkových procesů zadavatele je nicméně nezbytný systémový přístup založený na promyšlené strategii, tak aby se nejednalo o jednorázové či nahodilé kroky.**

Je jistě možné v organizaci pilotně zadat veřejnou zakázku s jednoduše formulovanými požadavky OVZ. Tak zatím v České republice postupovala řada zadavatelů, kteří aspekty odpovědného veřejného zadávání v praxi využívají. Zadání takové pilotní zakázky sice může být přínosné, ať už jako signál o možném směřování veřejných nákupů pro trh nebo pro získání větší jistoty zadavatele při pozdější implementaci odpovědného veřejného zadávání do organizace. Nicméně zadání takové veřejné zakázky je pouze jednotlivým izolovaným krokem. Nelze říct, že organizace, která jednou (nebo několikrát) nakoupila za využití některého jednoduchého kritéria, zavedla postupy odpovědného veřejného zadávání do svých zakázkových postupů.

Pokud se v této publikaci věnujeme zadávání veřejných zakázek, máme na mysli širší pojetí veřejných nákupů. Strategický přístup k veřejnému zadávání totiž znamená přístup celkově promyšlený, pokud je to vhodné za využití komunikace s dodavateli před zadávacím řízením či participace se zainteresovanými stranami, a s monitorováním dopadů veřejných nákupů v průběhu plnění a jejich následným vyhodnocením. Jen tak může dojít ke zlepšování postupů ve veřejných zakázkách.

Odpovědné veřejné zadávání není v právní úpravě definováno. V této metodice vnímáme **odpovědné veřejné zadávání jako proces, při kterém zadavatel nakupuje produkty, služby a stavební práce, které potřebuje, přičemž získává maximální hodnotu za peníze vytvářením prospěchu pro společnost a ekonomiku a minimalizací negativních dopadů na životní prostředí.**

Responsible Public Procurement – a process whereby organisations meet their needs for goods, service, works and utilities in a way that achieves value for money on a whole life basis in terms of generating benefits to society and the economy, whilst minimising damage to the environment.

Sustainable Procurement Task Force UK (2006)

Upozornění:

některé příklady veřejných zakázek uvedené jako příklady dobré praxe, byly zadány již v době platnosti předchozího zákona. K příkladům dobré praxe je třeba přistupovat kriticky, inspirovat se jimi ve své praxi lze po vyhodnocení specifík daného zadavatele, aktuální situace na trhu i charakteru dané veřejné zakázky. Určitě je třeba vždy promyslet využití obdobných požadavků ve vztahu k prioritám, potřebám, celkové strategii toho kterého zadavatele a samozřejmě zákonným požadavkům.

Zdroje implementace odpovědného veřejného zadávání v organizaci

Význam strategického využívání veřejných zakázek pro dosažení společensky odpovědných cílů zdůrazňuje řada dokumentů, ať už širších vizí či strategií (jako je Strategie Evropa 2020², Strategický rámec „Česká republika 2030“ dostupný zde: <https://www.cr2030.cz/>) nebo směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2014/24/EU a související směrnice a na ně navazující iniciativy evropských institucí. Důležitým mezníkem pro implementaci OVZ bylo přijetí normy ISO 20400 Sustainable Procurement, která v obecné rovině zadavatelům ukazuje, jak mohou strategicky přistoupit k veřejným zakázkám.

Z tuzemských dokumentů má pak vedle zákona o zadávání veřejných zakázek, který je transpozicí shora uvedené směrnice, pro rozvoj konceptu odpovědného veřejného zadávání stěžejní význam přijetí dvou usnesení vlády ČR (č. 75 a č. 531 z roku 2017), která se však spíše než kroky vedoucími k implementaci zabývají příležitostmi, jež lze prostřednictvím veřejných zakázek podpořit. V podrobnostech odkazujeme na Metodiku Odpovědné veřejné zadávání, zde jsou zmíněny pouze ty zdroje odpovědného veřejného zadávání, které se zabývají jeho strategickým systematickým využitím a kroky vedoucími k implementaci OVZ v organizaci veřejného zadavatele.

Evropská komise představila v říjnu 2017 iniciativu „Zvyšování dopadu veřejných investic prostřednictvím veřejného zadávání“, jejímž cílem je zefektivnění veřejného zadávání a zvýšení jeho udržitelnosti. Jednou z prioritních oblastí identifikovaných Komisí je širší využití

² obsažená ve sdělení Komise ze dne 3. března 2010 nazvaném „Evropa 2020. Strategie pro inteligentní a udržitelný růst podporující začlenění“

strategického veřejného zadávání. Pokud budou podle Evropské komise veřejní zadavatelé využívat prostředky investované prostřednictvím veřejných zakázek (asi 14 % HDP Evropské unie) strategicky, získají za každé euro veřejných financí lepší hodnotu a přispějí k inovativní a udržitelné ekonomice podporující začleňování a soutěž. Strategicky zvolená kritéria je třeba uplatňovat systematicky.³

V následujícím roce pak přijal Evropský parlament Usnesení o balíčku v oblasti strategie pro zadávání veřejných zakázek (2017/2278(INI)), v němž vychází z toho, že zatím nebylo využito úplného potenciálu zadávání veřejných zakázek. Ty by měly být realizovány etickým způsobem, transparentně, poctivě a co nejefektivněji, a to jak z hlediska nákladů, tak i z hlediska kvality. Je také zásadní, aby se malé a střední podniky (dále též jen MSP) mohly reálně ucházet o veřejné zakázky, aby zadavatelé používali i jiná kritéria, než je nejnižší cena nebo nákladová efektivnost. Evropský parlament poukazuje také na to, že sociálně odpovědné zadávání veřejných zakázek musí zohledňovat dodavatelské řetězce a rizika spojená s moderním otroctvím, sociálním dumpingem a porušováním lidských práv.

ISO 20400 Sustainable Procurement

Milníkem pro zavedení odpovědného veřejného zadávání do zakázkových postupů bylo přijetí mezinárodní normy ISO o udržitelném nakupování – ISO 20400 Sustainable Procurement (Udržitelné zadávání) v roce 2017. Vychází také z předpokladu, že každá organizace má environmentální, sociální a ekonomický vliv a pro organizace, které se chtějí chovat udržitelně, je nakupování silným nástrojem k naplňování cílů udržitelnosti. Udržitelnost přitom ISO 20400 nechápe v úzce vymezeném environmentálně šetrném slova smyslu, ale jako takový stav globálního systému, zahrnujícího environmentální, sociální a ekonomické aspekty, ve kterém jsou současné potřeby naplňované bez kompromitování schopnosti budoucích generací naplnit jejich potřeby. Udržitelné zadávání je pak takové zadávání, které má co nejpozitivější ekologické, sociální a ekonomické dopady v průběhu celého životního cyklu.

Zjednodušeně řečeno norma zadavatelům ukazuje, jak strategicky přistoupit ke standardizaci postupů při veřejném zadávání a jak získat udržitelným nakupováním větší hodnotu. ISO 20400 si definuje základní principy odpovědného nakupování, za které považuje např. odpovědnost organizace za její vliv na společnost, ekonomiku a životní prostředí, transparentnost, respekt k zájmům zainteresovaných subjektů, etické chování, férové příležitosti a další. Dále se zabývá způsobem, jak si má zadavatel stanovit priority v oblasti udržitelného nakupování a jak řídit rizika.

³ Více viz brožurka o Strategickém veřejném zadávání dostupná v angličtině: [file:///C:/Users/Lenovo/Downloads/strategic-public-procurement-brochure%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Lenovo/Downloads/strategic-public-procurement-brochure%20(1).pdf)

Principy odpovědného veřejného zadávání

Předtím, než zadavatel přistoupí k zavedení odpovědného veřejného zadávání v organizaci, je důležité, aby si uvědomil, na jakých principech OVZ stojí.

Principy OVZ vnímáme jako zásady, které tvoří nedílnou součást obecně formulované definice odpovědného veřejného zadávání⁴. Na druhou stranu jsou principy odpovědného veřejného zadávání vyjádřením určitých hodnot, jako celek reflektují hodnotové směřování zadavatele, které se standardně promítá do procesu zadávání veřejných zakázek.

Organizace veřejné správy, jež přijme principy OVZ a systematicky promýšlí jak potenciální negativní dopady svých nákupů na společnost, ekonomiku a životní prostředí, tak možnou přidanou hodnotu nákupů, je na cestě k úplné implementaci OVZ. Jinými slovy, respektováním principů OVZ a jejich uplatňováním v praxi naplňuje zadavatel definici odpovědného veřejného zadávání.

⁴ definice odpovědného veřejného zadávání: „Proces, při kterém zadavatel nakupuje produkty, služby a stavební práce, které potřebuje, přičemž získává maximální hodnotu za peníze vytvářením prospěchu pro společnost a ekonomiku, a minimalizací negativních dopadů na životní prostředí.“

KLÍČOVÉ PRINCIPY ODPOVĚDNÉHO VEŘEJNÉHO ZADÁVÁNÍ:

1 Odpovědnost veřejné správy

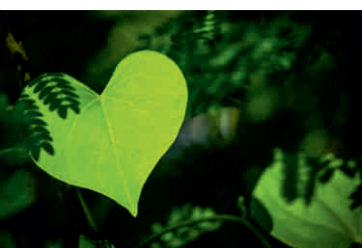
2 Udržitelné náklady

3 Důstojné pracovní podmínky

4 Férová soutěž a dodavatelské vztahy

5 Ekologicky udržitelná řešení

Na následujících stránkách najdete nejen vysvětlení principů OVZ, ale i řadu praktických příkladů, které ilustrují, jak se v praxi tyto principy projevují.

1

Odpovědnost veřejné správy

Odpovědnost veřejné správy je poměrně široký pojem. Souvisí s velkým vlivem na ekonomiku, společnost a životní prostředí, který veřejná správa prostřednictvím finančních prostředků určených na veřejné zakázky uplatňuje. Máme za to, že by veřejná správa⁵ měla být i ve vztahu k zadávání veřejných zakázek vykonávána ve veřejném zájmu a finanční prostředky by měly být používány k dosažení společenských benefitů. Důležité je nevnímat odpovědnost veřejné správy jako široký a možná proto bezobsažný pojem. Princip odpovědnost veřejné správy je tvořen následujícími prvky:

Strategické
zadávání

Hledání
udržitelných
řešení

Zlepšování
postupů
a řízení

Participace
zainteresovaných
stran

Pro to, aby se tento princip v praxi uplatnil a přispíval k využívání odpovědného veřejného zadávání, bude klíčové určit si v organizaci útvar⁶ odpovědný za implementaci OVZ a jeho uvádění do každodenní zakázkové praxe (více viz kapitola Krok za krokem: implementace OVZ v organizaci).

⁵ byt při zajišťování svých potřeb prostřednictvím veřejných zakázek nemá charakter vrchnostenské správy

⁶ případně osobu/pozici

Příklad dobré praxe

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ

V roce 2014, kdy MPSV přistoupilo k implementaci OVZ, v České republice s tímto procesem neexistovaly žádné zkušenosti. Proto bylo nutné promyslet jednotlivé kroky v závislosti na kompetencích a prioritách, ale i vnitřním uspořádání MPSV a dalších aspektech tak, aby šlo o strategický krok s pozitivním dopadem. Zásadní pro implementaci OVZ na MPSV byla podpora nejvyššího vedení a zkušenosti odpovědných zaměstnanců ministerstva s OVZ ze zahraničí.

Zadavatel si nejdříve pilotně odzkoušel uplatnění prvků OVZ v nadlimitní veřejné zakázce na zajištění úklidu hlavní budovy MPSV, ve které zkombinoval aplikaci sociálních a environmentálních požadavků (zaměstnání dlouhodobě nezaměstnaných osob a ekologicky šetrné zajištění předmětné služby).

Po úspěšném pilotním ověření MPSV vypracovalo na základě svých i vládních priorit Strategii resortu práce a sociálních věcí v oblasti veřejných zakázek (dále jen „Strategie“)⁷, kterou schválilo vedení ministerstva. Cíl strategie a i hlavní priority resortu v oblasti OVZ MPSV definovalo následovně:

„MPSV se hlásí ke konceptu odpovědného veřejného zadávání, který lze definovat jako proces, při kterém organizace nakupuje produkty a služby způsobem, kdy získává maximální hodnotu za peníze z hlediska vytváření prospěchu pro společnost a ekonomiku a při minimálních škodách na životním prostředí. Zahrnuje tak v sobě jak důraz na princip „3E“, tak i ohled na sociální a environmentální aspekty. Konkrétně bude v celém procesu zadávání veřejných zakázek kladen důraz na výběr ekonomicky nejvýhodnějších řešení, která zohledňují kromě ceny i technické a kvalitativní aspekty, udržitelnost a náklady životního cyklu. Zohledňovány budou rovněž aspekty a přínosy týkající se sociální oblasti a oblasti zaměstnanosti. Konkrétní implementace tohoto principu se opírá o tři níže definované priority.

- 1) Diverzifikace dodavatelského řetězce: podpora soutěže, otevřenosti vůči dodavatelům a zvýšení diverzity dodavatelského řetězce**
- 2) Podpora a rozvoj sociálně odpovědného veřejného zadávání: zohledňování sociálních aspektů při zadávání veřejných zakázek, a to jak s ohledem na sociální začleňování a podporu zaměstnanosti znevýhodněných osob, tak s důrazem**

⁷ viz http://sozv.cz/wp-content/uploads/2016/08/Strategie20OVZ_pro20web.pdf

na potírání nelegální práce, resp. dodržování pracovních podmínek a bezpečnosti práce

3) *Zohledňování celkové udržitelnosti a dopadů na životní prostředí: hledání ekologicky šetrných řešení, které jsou v rovnováze s důrazem na ekonomickou výhodnost a aktuální hospodářskou situaci.*

Priority OVZ jsou ve Strategii rozpracovány do dílčích oblastí, které logicky blíže souvisejí s klíčovými prioritami resortu: podporou zaměstnanosti, zajišťováním férových pracovních podmínek, rozvojem sociální ekonomiky a podobně.

Na základě Strategie zadavatel analyzuje roční plán veřejných zakázek z hlediska dopadu na společnost, životní prostředí a místní ekonomiku a zamýšlí se, která veřejná zakázka je vhodná pro zohledňování sociálních či environmentálních požadavků. Jinými slovy zadavatel promýšlí, u které veřejné zakázky uplatnění aspektů OVZ přinese přidanou hodnotu pro společnost a současně bude efektivní a hospodárné (dodrží tzv. princip 3E), tedy kdy půjde o získání maximální hodnoty za vynaložené prostředky (angl. „value for money“).

Mezi zakázky s aspekty SOVZ lze nalézt například: zajištění servisu a provozu tiskových a multifunkčních zařízení, při které byly zaměstnány osoby se zdravotním postižením (OZP), zajištění dodávky ekologicky šetrnějšího kancelářského papíru pro resort MPSV, dodávky potravinové a materiální pomoci hrazené z Fondu evropské pomoci nejchudším osobám II, v rámci které byl vyžadován vyšší standard kvality potravin při zohlednění ekologicky šetrných řešení a textil, u něhož byla garantována etická výroba, zajištění služeb telefonního operátora/spojovatele, při kterém taktéž byly zaměstnány OZP a řada dalších.

Celkově MPSV v období 2014 – březen 2019 zadalo veřejné zakázky s prvky odpovědného veřejného zadávání v celkové předpokládané hodnotě převyšující částku 620 milionů Kč (téměř 25 milionů EUR). Vedle toho uplatňuje MPSV udržitelné aspekty rovněž v rámci dynamických nákupních systémů v celkovém objemu 350 milionů Kč.

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ

Příklad dobré praxe

Ministerstvo zemědělství je také jedním z průkopníků OVZ v České republice. Mezi strategické cíle stanovené Strategií resortu Ministerstva zemědělství České republiky s výhledem do roku 2030 (z roku 2016) patří i odpovědné veřejné zadávání, kterému se Strategie podrobně věnuje, včetně jeho legislativního zakotvení a dalších zdrojů.

V souvislosti s možností získat přidanou hodnotu s celospolečenským dopadem, která souvisí se zásadou hospodárnosti vynakládání veřejných prostředků, bylo ve Strategii jednotlivým resortním organizacím taktéž uloženo zapracovat OVZ do svých interních předpisů pro zadávání veřejných zakázek. Při zadávání veřejných zakázek tak mají být ministerstvem a resortními organizacemi vyhledávány příležitosti pro přispění k naplňování celospolečensky odůvodněných veřejných potřeb. Zejména se jedná o následující příležitosti OVZ: zaměstnávání, podpora OZP a osob znevýhodněných na trhu práce, pracovní podmínky a BOZP osob podílejících se na plnění veřejné zakázky, podpora malého a středního podnikání, podpora vzdělávání a přípravy na zaměstnání, eliminace nepříznivých dopadů na životní prostředí. Strategie předpokládá i široce uplatňovanou transparentnost a sdílení dobré praxe ve vztahu k veřejným zakázkám s aspekty odpovědného veřejného zadávání.

Ministerstvo zemědělství má odpovědný přístup k veřejným zakázkám implementován také do interní směrnice, která upravuje zadávání veřejných zakázek. Výslovně si ve směrnici stanovilo, že při zadávání veřejných zakázek bude vždy zvažována možnost uplatnění sociálně odpovědného zadávání.

Strategické zadávání

Veřejné zadávání bylo dosud v České republice zaměřeno ponejvíce na to, aby při naplňování svých primárních potřeb zadavatel za co nejnižší cenu nakoupil (samozřejmě při dodržení právních předpisů). Většina tuzemských zadavatelů zatím běžně nepřemýšlela, jak využít veřejné zadávání strategicky a jak jeho prostřednictvím obdržet vedle primárně poptávaného plnění ještě přidanou hodnotu, která může přispět k prosazení některých politik veřejné správy.

Koncept odpovědného veřejného zadávání vychází z toho, že veřejná správa svými nákupy vyvolává společenské, ekonomické a environmentální dopady a díky své finanční síle má velký vliv na trh. Pokud budou veřejné finance využity strategicky, budou využity především promyšleně, s určitou vizí, při vědomí souvislostí s ostatními potřebami, politikami a „problémy či tématy k řešení“ dané organizace a s důrazem na maximalizaci hodnoty za vydané prostředky.

MASARYKOVA UNIVERZITA

MUNI

Masarykova univerzita (MUNI) nechtěla zůstat u nahodilého využívání jednotlivých aspektů OVZ, a proto si zapracovala svůj záměr uplatňovat odpovědné veřejné zadávání do vnitřní směrnice upravující procesy zadávání veřejných zakázek. Své strategické cíle od počátku spolupráce s projektem Podpora implementace a rozvoje sociálně odpovědného veřejného zadávání univerzita naplňuje zejména

využíváním ekologicky šetrných materiálů, výrobků a postupů a nepřímou podporou malých a středních podniků.

Velkou přidanou hodnotu vidí MUNI již v upuštění od hodnocení veřejných zakázek pouze na cenu. Tam, kde je to přínosné, vždy zvažuje využití necenových kritérií a hodnocení kvality. V tomto směru byly pro MUNI velkou inspirací setkání se zahraničními zadavateli zejména z Velké Británie a Nizozemska, kde se, na rozdíl od Česka, hodnocení na nejnižší cenu používá velmi omezeně. Důraz je naopak kladen na získání tzv. hodnoty za peníze. Jednou z metod kvalitativního hodnocení, se kterou se MUNI v zahraničí seznámila, je i Best Value Approach, jehož prvky se nyní snaží do zadávání zavádět. Masarykova univerzita se stala výrazným tahounem odklonu od zadávání zakázek „na cenu“ a tím i změny kultury zadávání veřejných zakázek v České republice.

Za implementaci principů společensky odpovědného zadávání veřejných zakázek a za přínos k jeho rozvoji v České republice byla Masarykova univerzita v roce 2018 oceněna na Konferenci Odpovědné veřejné zadávání 2018 – Společenská odpovědnost a kvalita ve veřejných zakázkách.

**Příklad
dobré
praxe**

MINISTERSTVO DOPRAVY

Příklad dobré praxe

Usnesení vlády ČR č. 531 z roku 2017, o Pravidlech uplatňování odpovědného přístupu při zadávání veřejných zakázek a nákupech státní správy a samosprávy promítlo v září 2018 do svých postupů při zadávání veřejných zakázek také Ministerstvo dopravy. Jde o snahu začlenit užívání principů OVZ do každodenní praxe zadávání veřejných zakázek a zajistit

tak funkční řešení pro efektivnější vynakládání veřejných prostředků. Pokynem ministra uložilo Ministerstvo dopravy totéž i svým přímo řízeným organizacím, čímž přistoupilo ke komplexní implementaci Pravidel OVZ v resortu dopravy.

Ministerstvo dopravy identifikovalo jednotlivé typicky pořizované předměty plnění a u každého z nich stanovilo závazné a doporučené požadavky odpovědného veřejného zadávání. Zabývalo se i obecnými doporučeními, například ve vztahu ke komunikaci zadavatelů s dodavateli (zejména předběžné tržní konzultace), nastavení smluvních podmínek a k účinné kontrole. Jednotlivé organizace pak na základě své zakázkové praxe budou shromažďovat a za kalendářní rok předkládat přehledy uplatnění principů odpovědného veřejného zadávání, přičemž jejich nevyužití musí odůvodnit.

Hledání udržitelných řešení

„Udržitelnost“ bývá často chápána v užším slova smyslu, ve vztahu k ekologicky udržitelnému rozvoji⁸. Udržitelná řešení ale zahrnují jak sociální, tak environmentální aspekty⁹. V této publikaci proto nevnímáme udržitelná řešení (pokud není stanoveno jinak) pouze ve smyslu dopadů na životní prostředí ale v širším kontextu, včetně sociálně udržitelných přístupů.

⁸ Např. zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, v § 6 definuje trvale udržitelný rozvoj jako: „[...] takový rozvoj, který současným i budoucím generacím zachovává možnost uspokojovat jejich základní životní potřeby a přitom nesnižuje rozmanitost přírody a zachovává přirozené funkce ekosystémů.“

⁹ Název „Sustainable Public Procurement“ pro koncept odpovědného veřejného zadávání využila pracovní skupina OSN, již se Česká republika taktéž účastnila (Marrakech Task Force on Sustainable Public Procurement). Název Udržitelné zadávání (angl.: Sustainable Procurement) definuje a používá ISO 20400, které se nazývá „ISO 20400 Sustainable procurement – Guidance“.

Primární při úvahách o udržitelných řešeních je nakupovat pouze to, co veřejný zadavatel skutečně potřebuje. Někdy k racionálnímu a udržitelnému nakupování postačí inventura dosavadních nákupů:

- Skutečně jsou právě ty propagační předměty, které organizace dosud vždy pořizovala, využitelné, dobře propagující danou organizaci a pro obdarované účelné?
- Skutečně je nutné nakupovat nový nábytek v předem určených intervalech, bez ohledu na jeho míru opotřebení? Případně je nutné nakupovat nábytek nový nebo je možné stávající nábytek renovovat?
- Skutečně je nutné nakupovat automobily a starat se o jejich údržbu? Budou dostatečně využity? Nevýplatil by se pronájem či služby tzv. car-sharingu?

Udržitelnost v širším slova smyslu, zahrnující vedle negativních dopadů na životní prostředí i dopady na společnost a ekonomiku, lze ilustrovat také na příkladu nakupování produktů ze zemí globálního Jihu, u kterých byla cena stlačena na minimum. V praxi tlak na nejnižší cenu při nákupu veřejné správy umožňuje (a tím nepřímo podporuje) porušování předpisů v oblasti pracovních právních, zaměstnanosti, bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, zavedených na ochranu zaměstnanců jako slabší strany v pracovním vztahu (porušování úmluv Mezinárodní organizace práce (ILO)). Nevyužití všech dostupných prostředků, které veřejní zadavatelé mají, aby zamezili šetření na pracovní síle, výrobních zařízeních a bezpečnosti budov továren při výrobě (v celém dodavatelském řetězci), službách a stavebních pracích poptávaných veřejnou správou, je nejen neetické, ale i dlouhodobě neudržitelné.

Proces zadávání veřejných zakázek musí být řízen, to znamená, že organizace musí mít zmapováno nejen to, jaké jednotlivé činnosti a proč se v jeho průběhu vykonávají, a znát jejich souslednost, ale mít také stanovené odpovědnosti za jejich realizaci, rizika a příležitosti, kontrolovat je a vyhodnocovat, zda naplňuje cíle, kterých chce organizace dosáhnout. Často bývá řízený proces zadávání veřejných zakázek popsán v interní dokumentaci organizace a v průběhu času se vyvíjí. Jeho optimalizace je totiž nedílnou součástí tohoto procesu. Účelem optimalizace je reagovat na změny vnějších či vnitřních podmínek, snížit časovou či administrativní zátěž, minimalizovat chybovost, odstranit plýtvání apod. Tato vylepšení spočívají většinou ve snižování počtu vykonávaných jednotlivých činností (tzv. procesních kroků) a jejich zjednodušení. Vylepšení však mohou být spojena v některých případech i s přidáním činností za účelem zkvalitnit výsledek-výstup procesu.

Právě implementace odpovědného veřejného zadávání v organizaci je dobrým příkladem zlepšování postupů a řízení. Znamená přijetí a respektování principů OVZ a zohledňování strategicky zvolených příležitostí OVZ ve veřejných zakázkách, má za cíl zkvalitnit výsledné plnění a obdržet maximální možný benefit za veřejné finanční prostředky. Ruku v ruce často jde i zlepšování či optimalizování procesů, nejen těch souvisejících s OVZ, ale v důsledku promyšlení řešení OVZ i procesu zadávání veřejných zakázek obecně. Je nutno zdůraznit, že odpovědné veřejné zadávání není novým procesem, ale spíše obohacením stávajících postupů zadávání veřejných zakázek.

Předpokladem zlepšování postupů a řízení při implementaci OVZ do praxe je v obecné rovině řízení zakázek (a to včetně dodržení a efektivního výkonu mechanismů uvedených v uzavřené smlouvě na plnění – anglicky tzv. contract management). Důležité je, aby měl zadavatel předem stanovené cíle, kterých hodlá dosáhnout, důsledně kontroloval plnění veřejné zakázky, včetně důrazu na obdržení aspektů odpovědného veřejného zadávání, a vyhodnocoval dosažení cílů, případně dalších, i nezamýšlených dopadů veřejné zakázky. Zlepšování postupů v organizaci v praxi často bývá navázáno na vnitřní nebo vnější audity.

Zlepšování postupů a řízení při uplatňování OVZ se projeví i v tlaku vyvíjeném na dodavatelský řetězec. Veřejná správa prostřednictvím finanční síly veřejných nákupů ovlivňuje trh a nabídky dodavatelů. Může pozitivně působit a učit dodavatele, aby poskytovali ve svých nabídkách, které předkládají do veřejných zakázek, standardní či inovativní společensky odpovědná řešení a tak přispět k řešení celospolečenských problémů. V kapitole „Krok za krokem: implementace OVZ v organizaci“ naleznete doporučený postup pro zavedení principů a příležitostí OVZ do praxe.

Zlepšování procesů, činností a jejich řízení je kontinuální proces, respektive nikdy nekončící proces. Inspiraci, jak jej v praxi uchopit, naleznete v principech moderního řízení, jak je definuje OECD v publikaci Principy pro integritu ve veřejném zadávání¹⁰ a Evropská komise v dokumentu Pokyny k zadávání veřejných zakázek určené aplikujícím odborníkům, únor 2018¹¹.

Efektivně využít odpovědného veřejného zadávání při veřejných nákupech lze pouze prostřednictvím široce koncipovaného, otevřeného dialogu se zainteresovanými stranami. Princip „Odpovědnost veřejné správy“ úzce souvisí s participací zainteresovaných stran. Účelná a efektivní řešení v rámci odpovědného veřejného zadávání často veřejná správa nenachází (ani nemůže najít) sama. Je třeba spolupráce se zainteresovanými stranami. Velký význam má **participace dodavatelů**, od kterých zadavatel plnění s aspekty OVZ očekává, odborníků podílejících se na zpracování zadávací dokumentace či vyhodnocení nabídek, ale také **participace budoucích uživatelů plnění**, tedy těch, kteří z něj budou mít užitek¹².

Participace zainteresovaných stran zahrnuje také spolupráci a komunikaci s budoucími uživateli plnění. Těmi mohou být například zaměstnanci zadavatele u zakázek týkajících se provozu budovy jako je úklid budov, údržba zeleně v areálu zadavatele, ostraha a další nebo dodávek, např. ekologického papíru či drogistického zboží. U jiného typu zakázek, např. u stavby či opravy budovy školy, budou zainteresovanými stranami učitelé, děti a jejich rodiče. Každé ze zainteresovaných stran je dobré dát náležitý prostor pro vyjádření se k záměru veřejné zakázky s aspekty OVZ a jejich názorům odpovídající akcent. Naopak nedostatečná komunikace se zainteresovanými stranami může vést k nedůvěře, nepochopení či dokonce nepřijetí výsledného řešení adresáty plnění.

¹⁰ Viz: <https://www.oecd.org/gov/ethics/48994520.pdf> (dokument je dostupný v anglickém jazyce)

¹¹ Viz: https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/guides/public_procurement/2018/guidance_public_procurement_2018_cs.pdf

¹² Participací dodavatelů se blíže zabýváme v principu „Férová soutěž a dodavatelské vztahy“, respektive jeho části nazvané „Otevřenost a transparentnost“.

Udržitelné náklady

Zadavatel se vždy musí zabývat náklady spojenými s danou veřejnou zakázkou. Musí promýšlet a porovnávat cenu, dopady a přínosy požadovaného plnění (pro společnost, ekonomiku a životní prostředí), a to ve vztahu k celému životnímu cyklu předmětu plnění. Vždy je nutné (i z hlediska požadavků právních předpisů a přístupu 3E) poměřovat výsledek a cenu a zároveň přiměřenost požadavku OVZ. V rámci principu Udržitelné náklady by mělo platit, že zadavatel je řádný hospodář, který postupuje v souladu s principy 3E a hledá maximální přidanou hodnotu za vynaložené finanční prostředky (best value for money).

Zadavatel je řádný hospodář, postupuje v souladu s principy 3E

Nedílnou součástí odpovědného veřejného zadávání je naplňování principů 3E, které zahrnují hospodárnost (economy), efektivnost (effectiveness) a účelnost (efficiency). Principy 3E jsou definovány v zákoně č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole ve veřejné správě a o změně některých zákonů, v § 2 písm. m) až o) a rozumí se jimi:

- **hospodárností** takové použití veřejných prostředků k zajištění stanovených úkolů s co nejnižším vynaložením těchto prostředků, a to při dodržení odpovídající kvality plněných úkolů¹³,
- **efektivností** takové použití veřejných prostředků, kterým se dosáhne nejvýše možného rozsahu, kvality a přínosu plněných úkolů ve srovnání s objemem prostředků vynaložených na jejich plnění,

¹³ K pojmu „hospodárnost“ Metodika veřejného nakupování, Naplňování principů 3E v praxi veřejného zadávání Ministerstva financí mimo jiné na str. 9 říká: „Za hospodárný však nelze považovat postup, kdy je poptáváno zboží či služba bez jednoznačného vymezení požadované kvality pouze na základě nejnižší nabídkové ceny. Naopak, přílišný tlak na hospodárnost konkrétního nákupu může ve svém důsledku způsobit organizaci problémy s plněním (např. dosažení nižší kvality, nežli je potřeba, nebo nespolehlivost dodávek, nižší využitelnost výsledků externích služeb) a zapříčinit následnou celkovou nehospodárnost (nekvalitu výsledků v podobě služeb poskytovaných občanům nebo dodatečné náklady spojené s opravami a údržbou). Proto je nedílnou součástí principu hospodárnosti požadavek na přiměřenou kvalitu, který by se měl promítnout do požadované úrovně technických parametrů obsažených v zadávacích podmínkách. Hospodárnost vynaložených nákladů by měla být vždy posuzována ve vztahu k celému životnímu cyklu daného zboží či služby, nejen ve vztahu k jeho pořizovací ceně.“

- **účelností** takové použití veřejných prostředků, které zajistí optimální míru dosažení cílů při plnění stanovených úkolů¹⁴.

Je nasnadě, že při hledání nejlepší hodnoty za peníze je nutné respektovat ustanovení právních předpisů, v tomto kontextu zejména zásadu přiměřenosti, tak jak je upravena v § 6 odst. 1 ZZVZ. Vyplatí se věnovat se analýze nákladů vzniklých v průběhu celého životního cyklu plnění veřejné zakázky, včetně nákladů na likvidaci předmětu plnění, který již dosloužil. Bylo by krátkozraké brát v potaz jen momentální, aktuální cenu, kterou zadavatel za ten který předmět plnění veřejné zakázky zaplatí. Počáteční investice, která může být vyšší než u řešení nezohledňujícího náklady celého životního cyklu, se často projeví výrazně nižšími náklady na provoz, údržbu a nakonec i likvidaci předmětu plnění. V nákladech životního cyklu se projeví i náklady způsobené tzv. environmentálními negativními externalitami, které jsou spojeny s výrobkem, službou nebo stavebními pracemi v průběhu jejich životního cyklu. Jde např. o emise vypouštěné do ovzduší či znečištění vod, ke kterým dochází při výrobě předmětu plnění a další. Pokud cenová nabídka vychází z nákladů životního cyklu, náklady se nepřesouvají z jednoho stadia životního cyklu předmětu plnění do druhého.

Spolek NaZemi, z.s. v publikaci Petra Boudy Fair trade a veřejné zakázky, Analýza možností přidávání fairtradových kritérií do vypisovaných veřejných zakázek k ceně za etické dodávky na str. 11 říká: „[...] fairtradové výrobky jsou dražší než „běžné“ (nefairtradové) produkty, neboť zohledňují vyšší výrobní náklady plynoucí z dodržování určitých sociálních a environmentálních požadavků, na které lze nahlížet jako na nadstandard. [...] Způsobem, jak dodržení požadavků na hospodárné nakládání s veřejnými prostředky obhájit, je jednak srovnávat srovnatelné plnění (protože fairtradové výrobky mohou být kvalitnější, a přitom stále levnější než nefairtradové výrobky srovnatelných parametrů), a jednak poukázat na cíle, které fairtradovou veřejnou zakázkou veřejný dodavatel sleduje (např. přihlášením se k politice podpory fair trade, odkazem na dokumenty EU, které preferují fairtradové veřejné zakázky), s tím, že vyšší cena nebyla vynaložena nehospodárně, protože tím bylo dosaženo deklarovaného cíle veřejného zadavatele.“

Zadavatel hledá nejlepší hodnotu za peníze

Takové využití finančních prostředků veřejnou správou, kterým je dosahováno prospěchu pro společnost a ekonomiku, a který vede k minimalizaci negativních dopadů na životní prostředí, je jedním ze strategických cílů evropské právní úpravy (zejména směrnice č. 2014/24/EU), která byla transponována do tuzemského právního řádu. Tyto strategické postupy jsou tak preferovány i v České republice. Svědčí o tom také usnesení vlády České republiky č. 531 ze dne 24. 7. 2017, o Pravidlech uplatňování odpovědného přístupu při zadávání veřejných zakázek a nákupech státní správy a samosprávy¹⁵.

¹⁴ Podrobněji jsou principy 3E rozvedeny v Metodice veřejného nakupování, Naplňování principů 3E v praxi veřejného zadávání, kterou vydalo Ministerstvo financí v roce 2016, viz <https://www.mfcr.cz/cs/legislativa/metodiky/2016/metodicky-pokyn-chj-c-3--metodika-verejn-25582>.

¹⁵ Viz <http://sovz.cz/usneseni-vlady-k-ovz/>

Získaná hodnota pro společnost, širší ekonomiku a ochranu životního prostředí často nebude ani jednoduše kvantifikovatelná ani jednoznačně ocenitelná penězi. Cena za plnění veřejné zakázky by však měla odpovídat legitimním a transparentním požadavkům zadavatele. Bude na zadavateli, aby prostřednictvím svých vnitřních předpisů, transparentní komunikace s dodavatelem i komunikace o svém odpovědném zadávání veřejných zakázek navenek otevřeně ukázal svoje odhodlání využít svou tržní sílu k podpoře širších společenských, ekologických a ekonomických cílů. Je třeba mít stále na paměti, že hledání best value for money (nejlepší, maximální hodnoty za peníze) není v rozporu s tím, že přidaná společenská hodnota se může v některých případech projevit poněkud zvýšenou cenou plnění veřejné zakázky oproti plnění, které by podobnou kvalitu neposkytovalo.

3

Důstojné pracovní podmínky

Aby při práci na dodávkách, službách a stavebních pracích pro veřejné zadavatele nedocházelo k porušování pracovněprávních předpisů, je nezbytné zohledňovat osoby podílející se na plnění veřejné zakázky, tedy zabývat se pracovními podmínkami realizačního týmu.

Zohledňování lidí a dopadů veřejné zakázky na lidi

V čl. 18 odst. 2 směrnice 2014/24/EU stanoví, že „členské státy přijmou vhodná opatření k zajištění toho, aby hospodářské subjekty při plnění veřejných zakázek dodržovaly příslušné povinnosti v oblasti práva životního prostředí a sociálního a pracovního práva, jež vyplývají z práva Unie, vnitrostátních právních předpisů, kolektivních smluv nebo z ustanovení mezinárodního sociálního a pracovního práva a práva v oblasti životního prostředí uvedených v příloze X.“ Příloha X.

směrnice 2014/24/EU pak mimo jiné obsahuje seznam úmluv Mezinárodní organizace práce¹⁶.

Publikace Sociální nakupování Evropské komise z roku 2010, s podtitulem Průvodce zohledňování sociálních hledisek při zadávání veřejných zakázek, k důstojným pracovním podmínkám uvádí: „**Tento obecně schválený koncept vychází z přesvědčení, že lidé mají právo na produktivní zaměstnání v podmínkách svobody, slušnosti, bezpečnosti a lidské důstojnosti**“.

ZZVZ výslovně dává zadavateli některé povinnosti ve vztahu k dodržování předpisů sociálních nebo pracovněprávních. Zadavatel je ve vztahu k vybranému dodavateli v souladu s § 48 odst. 8 ZZVZ povinen ho vyloučit ze zadávacího řízení pro nezpůsobilost, pokud prokáže, že plnění nabízené tímto dodavatelem by vedlo k nedodržování povinností vyplývajících z (mimo jiné) předpisů sociálních nebo pracovněprávních předpisů vztahujících se k předmětu plnění veřejné zakázky. Možnost vyloučit ze zadávacího řízení pro nezpůsobilost má zadavatel ze stejných důvodů už vůči účastníkovi zadávacího řízení (§ 48 odst. 5 písm. a) ZZVZ).

Zadavatel, který má zájem zadávat veřejné zakázky v režimu odpovědného veřejného zadávání, však nemusí dbát pouze na splnění svých zákonných povinností, ale ve snaze zohledňovat lidi podílející se na plnění veřejné zakázky může jít nad rámec zákonného minima (více viz Příležitosti OVZ). Zadavatel by se neměl soustředit pouze na vybraného dodavatele, ale i na jeho poddodavatele a potažmo na lidi podílející se na plnění veřejné zakázky v celém dodavatelském řetězci. I ve vztahu k nim je třeba zakročit, pokud hrozí riziko negativních dopadů na tyto lidi v pracovněprávní či sociální oblasti a co do zajištění jejich bezpečnosti práce. Ignorováním dopadů na osoby podílející se na plnění veřejné zakázky, jejichž pracovní práva a pracovní podmínky mohou být tlakem na co nejnižší cenu kompromitovány, by se totiž na porušování jejich práv veřejný zadavatel (spolu)podílel.

TRANSPORT FOR LONDON

Příklad dobré praxe

Transport for London (TfL) řídí dopravní služby v Londýně, včetně autobusů, Londýnské podzemní dráhy, tramvajových linek do Croydonu, Londýnské říční služby, Londýnské muzeum dopravy a další. TfL také odpovídá za Londýnskou nadzemní vlakovou dopravu operovanou ze Severního londýnského nádraží a spr-

¹⁶ Příloha X směrnice č. EU/24/2014 zmiňuje tyto Úmluvy Mezinárodní organizace práce v sociální oblasti:

- Úmluva MOP č. 87 o svobodě sdružování a ochraně práva odborově se organizovat;
- Úmluva MOP č. 98 o provádění zásad práva organizovat se a kolektivně vyjednávat;
- Úmluva MOP č. 29 o nucené nebo povinné práci;
- Úmluva MOP č. 105 o odstranění nucené práce;
- Úmluva MOP č. 138 o minimálním věku pro zaměstnávání dětí;
- Úmluva MOP č. 111 o diskriminaci (zaměstnání a povolání);
- Úmluva MOP č. 100 o stejném odměňování mužů a žen za práci stejné hodnoty;
- Úmluva MOP č. 182 o nejhorších formách dětské práce;

vuje 580 km síť hlavních silnic, 6000 semaforů a reguluje taxi služby. Snaží se také zlepšit podmínky chodců, cyklistů, řidičů a řidičů nákladních vozidel a zlepšit bezpečnost na silnicích hlavního města. Roční výdaje TfL na zakázky jsou přibližně 1,6 mld liber, a to na nejrůznější zboží a služby, od dopravních technologií a systémů, přes údržbu dálnic, po uniformy zaměstnanců. TfL si uvědomuje, že velká suma peněz, kterou disponuje, znamená velký vliv, a že prostřednictvím veřejných zakázek může dosáhnout řady svých udržitelných cílů. Podporu odpovědnému veřejnému zadávání vyjadřují už tradičně i starostové města Londýn, naposledy v roce 2017 Sadiq Khan ve svém prohlášení Vize a oznámení záměru.

TfL využívá řadu kroků k zahrnutí OVZ do veřejných zakázek: uplatňuje standardně sociální požadavky v zadávacích dokumentacích, využívá robustní systém participace a komunikace s dodavateli, ale i školení či zvyšování povědomí veřejnosti o OVZ. Pro každý velký projekt se vypracovává speciální strategický dokument. Popisuje plánovaný přístup k zakázce a uvádí, jak budou požadavky OVZ na zakázku realizovány, což je vždy dobré, aby trh předem věděl. Následně je pak prováděn monitoring naplnění požadavků – v oblasti péče o lidi, politik, strategie a komunikace, zakázkových procesů, zapojení dodavatelů a přístupu k měření.

TfL se soustředí zejména na vytváření pracovních příležitostí pro Londýňany, praxi a podporu některých oborů (v reakci na nedostatek určitých kvalifikací na trhu v oblasti technických profesí, potřebných v dopravě), rozvoj trhem práce žádaných dovedností apod. Transport for London také přijal Politiku nákupů z etických zdrojů (Ethical sourcing policy: <http://content.tfl.gov.uk/tfl-ethical-sourcing-policy.pdf>) a zavázal se, že se bude proaktivně snažit zajistit, aby všechny dodávky, práce a služby pocházely z etických zdrojů, byly v souladu s právními předpisy EU i UK. Zavázal se také postupovat v zadávacích řízeních v souladu se Základním kodexem Etické obchodní iniciativy (Ethical Trading Initiative, více viz: <https://www.ethicaltrade.org/>), který je založený na dodržování úmluv Mezinárodní organizace práce (<https://www.ethicaltrade.org/eti-base-code>). TfL postupuje i v souladu s Politikou udržitelného dřeva (Sustainable Timber Policy: <http://content.tfl.gov.uk/tfl-sustainable-timber-policy.pdf>)

4

Férová soutěž a dodavatelské vztahy

Dalším principem OVZ je podpora férové soutěže a zohlednění dodavatelských vztahů, ke kterým při plnění veřejné zakázky dochází. Řada zadavatelů se potýká s nízkou účastí dodavatelů v zadávacích řízeních. Při (pod)dodavatelských vztazích napříč dodavatelským řetězcem může docházet k řadě negativních jevů, jako jsou pozdní platby, nedodržování pracovních podmínek apod. To vše je způsobitelné ovlivnit nejen průběh plnění, ale i jeho kvalitu. Zadavatel však nestojí mimo tyto skutečnosti, má možnost podpořit soutěž a ovlivnit pravidla fungování (pod)dodavatelských řetězců. Pokud se zadavatel hlásí k odpovědnému veřejnému zadávání, měl by apel na otevřenost a transparentnost, férovou soutěž a zohledňování firem v celém dodavatelském řetězci a dopadů na ně, být integrální součástí jeho postupů zadávání veřejných zakázek.

Otevřenost a transparentnost

Otevřenost a transparentnost v jednání s dodavateli pomáhá zadavateli budovat pověst důvěryhodného a transparentního partnera. To, že při veřejném zadávání má být zadavatel otevřený a transparentní, nechápeme v rámci tohoto subprincipu pouze ve smyslu § 6 odst. 1 ZZVZ, jako jedné ze zásad zadávání veřejných zakázek, která samozřejmě musí být respektována. Otevřenost a transparentnost souvisí také s Participací jako součástí principu Odpovědnost veřejné správy, v co nejobecnější rovině. Otevřeností a transparentností vůči dodavatelům tak rozumíme nejrůznější kroky zadavatele v jednotlivých fázích zadávacího řízení, i před ním, které vedou k dostupnosti poskytovaných informací pro co nejširší okruh dodavatelů, potenciálních účastníků zadávacích řízení. Takový postup má šanci rozšířit okruh dodavatelů podávajících nabídky v zadávacím řízení a podpořit tím soutěž.

Přínosné se jeví využívání **předběžných tržních konzultací**, jak jsou upraveny v § 33 ZZVZ tehdy, když je to vhodné. Předběžné tržní konzultace, pomáhají zadavateli jak informovat dodavatele o svém záměru využít OVZ, tak zjistit situaci na trhu s daným segmentem a také seznámit se s reakcí dodavatelů na záměry zadavatele. Umožňují zadavateli připravit zadávací podmínky realisticky, včetně přípravy aspektů OVZ, a přitom tak, aby plnění co nejlépe vyhovělo jeho potřebám. Ostatně předběžné tržní konzultace už jsou řadou zadavatelů úspěšně využívány, zejména u komplexnějších plnění.

Důležitá je i otevřená a transparentní **kommunikace** o společensky odpovědném přístupu zadavatele. Může se jednat o zveřejnění plánu zakázek se zdůrazněním priorit zadavatele, včetně využití odpovědných přístupů, které bude zadavatel požadovat. Nebo se může jednat o setkávání s dodavateli, kde jim takový plán zakázek bude otevřeně a transparentně představen a která jsou v Evropě známa pod názvem „Meet the buyer“ (Poznej svého zadavatele). To dodavatelům umožňuje připravit se na požadavky zadavatelů, včetně požadavků spojených s aspekty odpovědného veřejného zadávání. Taková jednání už někteří zadavatelé v České republice úspěšně využívají.

POVODÍ VLTAVY, s. p.

Povodí Vltavy už dvakrát uspořádalo na začátku roku setkání ve stylu „Meet the buyer“ (Poznej svého zadavatele), na kterém jeho zástupci přítomným formou prezentace představili podlimitní i nadlimitní veřejné zakázky, které plánují zadat v tomto kalendářním roce. K účasti na setkání byli vyzváni zejména dodavatelé schopní poskytnout určité dodávky, služby a stavební práce, které zadavatel

plánoval v tomto roce zadávat. U všech představovaných veřejných zakázek zadavatel sdělil jejich druh, předpokládanou hodnotu, místo plnění a stručně shrnul jejich předpokládaný předmět. Dodavatelé byli taktéž informováni o předpokládané době zahájení zadávacích řízení jednotlivých veřejných zakázek s upozorněním na to, že se jednalo o pouhý předpoklad.

Státní podnik Povodí Vltavy také využil tohoto setkání, aby potenciální dodavatele informoval o svém sociálně odpovědném přístupu k zadávání veřejných zakázek: přítomným bylo sděleno, že zadavatel může požadovat, aby na zakázce částečně pracovali studenti s cílem získání praxe v oboru, nebo aby dodavatel zaměstnal po dobu plnění osobu po výkonu trestu. Dále zadavatel oznámil svůj záměr realizace veřejné zakázky, při které by pro platby byl využit transparentní účet. Díky němu by byli poddodavatelé informováni o platbách přicházejících na účet i odcházejících z účtu zhotovitele. Cílem zadavatele je dosáhnout požadavkem na transparentní účet rovných a férových podmínek v poddodavatelském řetězci.

Příklad dobré praxe

Příklad dobré praxe

JIHOMORAVSKÝ KRAJ

jihomoravský kraj

Také Jihomoravský kraj (dále jen JMK) představil na začátku roku více než stovce dodavatelů stavebních a projekčních prací plán svých investičních akcí na rok 2019. Pro velký zájem dodavatelů a z kapacitních důvodů sálu bylo nutné uspořádat setkání ve dvou dnech. Kromě informací o připravovaných veřejných zakázkách na stavební a projektové práce byly dodavatelé seznámeni s prioritami a způsoby zadávání veřejných zakázek Jihomoravského kraje, využíváním předběžných tržních konzultací či elektronizací a zefektivňováním zadávacího procesu. Na setkání s dodavateli zaznělo, že cílem Jihomoravského kraje je maximalizace hodnot získávaných za vynakládané veřejné prostředky uplatňováním principů odpovědného zadávání, zaměřením se na co nejvyšší kvalitu pořízovaných dodávek, služeb a stavebních prací a naplňováním strategických priorit JMK.

Své strategické priority odpovědného veřejného zadávání si Jihomoravský kraj stanovil následovně:

- omezení spotřeb energií, vody, surovin
- redukce produkce odpadů, znečišťujících látek uvolňovaných do ovzduší, vody a půdy
- celkové omezení uhlíkové stopy
- podpora zaměstnanosti osob znevýhodněných na trhu práce
- podpora vzdělávání, praxe, rekvalifikace
- podpora férových dodavatelských vztahů, důstojných pracovních podmínek a bezpečnosti práce
- podpora přístupu sociálních podniků a podniků malé a střední velikosti, které mají vliv na místní zaměstnanost

Podobná setkání přispívají k budování důvěry mezi zadavatelem a dodavateli. Ze strany zúčastněných dodavatelů bylo představení plánu investičních akcí velmi pozitivně hodnoceno. Z dotazníků, které Jihomoravský kraj využil pro získání zpětné vazby, zadavatel také zjistil, že dodavatelé mají zájem o pravidelné uspořádání obdobného setkání na začátku každého roku.

Dalšími transparentními nástroji komunikace zadavatelů vůči trhu je pořádání seminářů, například k využívání dynamického nákupního systému (dále jen DNS), které umožňují dodavatelům zjistit praktické kroky, jak se do DNS přihlásit a soutěže se zúčastnit (zejména, ale ne jenom MSP a sociálním podnikům). Jinou možností jsou informační brožury s uživatelsky přívětivě

popsanými postupy, jak se zařadit do zavedeného DNS, které mohou mít pozitivní vliv na rozšíření soutěže. Zvláště nové zadavatele na trhu či MSP nebo sociální podniky, může taková brožurka přesvědčit o vstupu do soutěže o zakázku, na kterou by si jinak netroufali.

KRÁLOVÉHRADECKÝ KRAJ

Královéhradecký kraj chce zvyšovat transparentnost nejen využíváním transparentního účtu, ale i otevřenou komunikací s dodavateli. Protože v nejbližších čtyřech letech plánuje zahájit investice za zhruba 9,6 miliardy korun, uspořádal workshop s názvem Zásobník investičních projektů pro potenciální dodavatele. Ti se na work-

shopu seznámili nejen s plánovanými investicemi, ale také s procesem elektronického veřejného zadávání a navíc příklady častých chyb v nabídkách, které jim mohou pomoci, aby nebyli pro příště vyřazeni z výběrového řízení. Zástupci kraje a Centra investic, rozvoje a inovací (které připravuje a řídí investice projektů Královéhradeckého kraje) dodavatele upozornili na transparentnost a bezpečnost zadávacího procesu, a také informovali o možnosti účastnit se seminářů zaměřených na to, jak používat elektronický nástroj efektivně a bez strachu. Prezentace investičních projektů a celý záznam z workshopu kraj transparentně zveřejnil i na svých webových stránkách.

**Příklad
dobré
praxe**

MASARYKOVA UNIVERZITA

M U N I

Masarykova univerzita přistupuje k odpovědnému veřejnému zadávání otevřeně, strategicky a často se inspiruje praxí ze zahraničí. Svůj záměr využít potenciálu veřejných zakázek pro odpovědné veřejné zadávání, si MUNI zapracovala do vnitřní směrnice upravující procesy zadávání veřejných zakázek. Pro podporu malých

a středních podniků MUNI mimo jiné využívá několika dynamických nákupních systémů pro pořízování běžného a obecně dostupného zboží a služeb. Na začátku jejich využívání uspořádala pro dodavatele několik seminářů, a když v loňském roce připravovala významné změny, které měly urychlit dodávky pro univerzitní e-shop, Masarykova univerzita přemýšlela, zda její nový přístup nezpůsobí přílišné komplikace dodavatelům a zda je neodradí od podávání nabídek.

**Příklad
dobré
praxe**

Protože věří v transparentní komunikaci, uspořádala MUNI opakovaně pro dodavatele setkání inspirovaná zahraniční praxí, ve stylu tzv. *Meet the buyer* (Poznej svého zadavatele). Jejím cílem bylo vytvořit prostředí, ve kterém by se i dodavatelé mohli cítit jako partneři, se kterými se počítá a kteří mohou svými postřehy a zkušenostmi přispět k optimálnímu nastavení prostředí, ze kterého mohou obě strany profitovat. Předběžné tržní konzultace byly vedeny neformálně a spíše formou obecné debaty. Meet the buyer se zadavateli osvědčilo, zjistil možnosti trhu, se kterými mohl dále pracovat, a dostal zpětnou vazbu k fungování zavedených DNS.

Otevřenost a transparentnost by se ale neměly omezovat jen na jednání a postupy samotného zadavatele. Ke větší otevřenosti a transparentnosti ve veřejných zakázkách mohou vést i **aspekty OVZ v požadavcích zadavatele**. Zadavatel může, a pokud vnímá riziko porušování, měl by, podporovat například transparentnost v rámci dodavatelského řetězce rozkrytím řetězce dodavatelů či nastavením možnosti využít přímých plateb poddodavateli u stavebních zakázek.

Součástí tohoto přístupu je také **sdílení dobrých praxí**, které jde nad povinné zveřejnění informací o veřejné zakázce, respektive zveřejnění smlouvy. Sdílení dobrých praxí ve vztahu k odpovědnému veřejnému zadávání má potenciál přispět ke změně kultury zadávání veřejných zakázek v České republice, řada příkladů dobré praxe zmíněná v této publikaci byla inspirována předchozími veřejnými zakázkami jiných zadavatelů. Dobré příklady táhnou. Příklady dobré praxe jsou k dispozici například zde: <http://sovz.cz/priklady-dobre-praxe/>.

Férová soutěž

Podle Výroční zprávy o stavu veřejných zakázek v České republice za rok 2017 Ministerstva pro místní rozvoj: „*Ukazatel průměrného počtu podaných nabídek u zadaných zakázek veřejných zadavatelů zaznamenal v roce 2017 své minimum za celé sledované období a dosáhl pouhých 2,15 nabídky. I přes vysoký podíl transparentních druhů zadávacích řízení se tedy nedaří zintenzivnit konkurenci na straně nabídky. Oproti průměru EU, který se pohybuje kolem 5,5 nabídek na jednu veřejnou zakázku, se Česká republika dlouhodobě pohybuje podstatně níže.*“

S ohledem na nízkou účast dodavatelů v zadávacích řízeních v České republice, nabývá na důležitosti snaha o **zvýšení diverzity hospodářské soutěže**.

Bez skutečné soutěže s dostatečným počtem účastníků zadávacího řízení často nelze naplnit princip 3E a obdržet požadované plnění ve vysoké kvalitě za odpovídající cenu, natož formovat trh směrem k sociálně, ekonomicky i environmentálně udržitelným řešením. Vhodná je zejména podpora účasti malých a středních podniků a sociálních podniků, které se často podílí na místní zaměstnanosti, zaměstnávání znevýhodněných osob a obecně na sociálním začleňování. Jejich podporou zároveň dochází i k pozitivnímu vlivu na ekonomiku v dané lokalitě či regionu.

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ

MPSV si ve Strategii odpovědného veřejného zadávání rezortu práce a sociálních věcí dostupné na https://www.mpsv.cz/files/clanky/5721/Strategie_OVZ.pdf stanovilo jako cíl „Nastavení a implementaci systému strategického a odpovědného zadávání veřejných zakázek“. Implementa-

ce na MPSV se opírá o tři priority, z nichž prioritou č. 1 je „Diverzifikace dodavatelského řetězce: podpora soutěže, otevřenosti vůči dodavatelům a zvýšení diverzity dodavatelského řetězce“. Pro MPSV je dle Strategie důležitá transparentnost celého procesu, která podněcuje důvěru ve férové podmínky soutěže ze strany všech potenciálních dodavatelů. Vedle otevřené komunikace vůči dodavatelům, podpory jejich různorodosti a rovného přístupu k veřejným zakázkám, MPSV otevírá přístup k veřejným zakázkám i těm, kteří k nim mají často ztížený přístup – malým podnikům, sociálním podnikům, chráněným dílnám a firmám zaměstnávajícím zdravotně znevýhodněné osoby. MPSV si vedle toho uvědomuje, že tyto podniky fungují především na místní úrovni a podporují tak zaměstnanost a ekonomiku v dané lokalitě či regionu.

Konkrétním příkladem zakázky, kde se podpora diverzifikace dodavatelského řetězce projevila, je veřejná zakázka na zajištění servisu a provozu tiskových a multifunkčních zařízení, která byla vyhrazena pro zaměstnavatele zaměstnávající více než 50 % OZP z celkového počtu zaměstnanců a navíc byla stanovena zvláštní podmínka plnění, aby nejméně 30 % osob podílejících se na plnění veřejné zakázky pocházelo z řad OZP. Dalším příkladem může být podpora účasti sociálních podniků ve veřejných zakázkách v zakázkách zadávaných v DNS na zajištění akcí, kde bývají v rámci hodnocení zvýhodnění určitým procentem dodavatelé, kteří poskytnou catering a/nebo další aspekty zajištění akce prostřednictvím anebo ve spolupráci se sociálním podnikem.

**Příklad
dobré
praxe**

MASARYKOVA UNIVERZITA

MUNI

Masarykova univerzita přistupuje k odpovědnému veřejnému zadávání strategicky a pragmaticky. Ve svých výběrových řízeních usiluje mimo jiné o maximální snížení administrativní zátěže, a to zejména využitím elektronických nástrojů a stručných standardizovaných formulářů nabídky. Ty

ulehčují život jak dodavatelům, zejména malým a středním podnikům, kteří do formuláře doplní pouze požadované informace, tak zaměstnancům MUNI, kteří nabídky následně vyhodnocují. I takové kroky pak mohou mít pozitivní vliv na rozšíření soutěže.

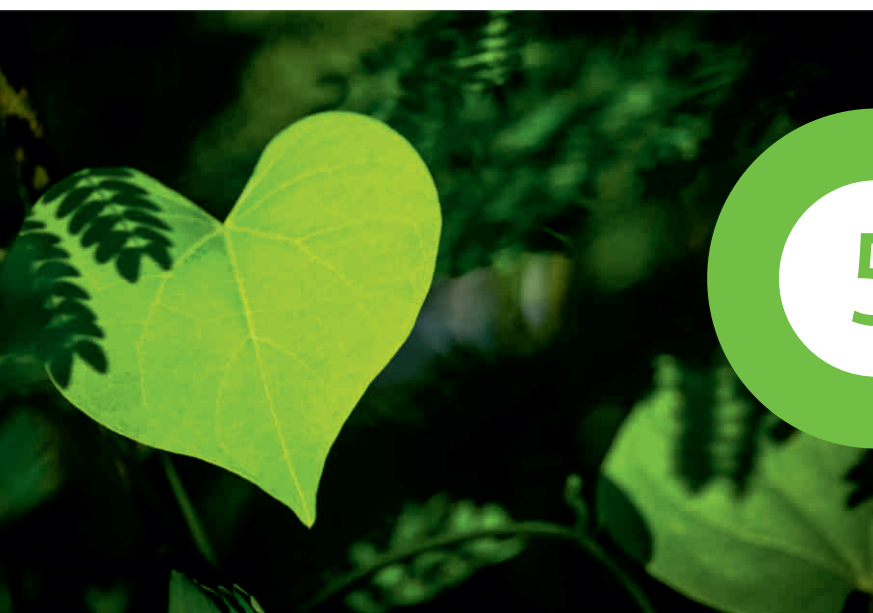
**Příklad
dobré
praxe**

Férová soutěž úzce souvisí s řadou dalších principů, například bez zohledňování důstojných pracovních příležitostí osob podílejících se na plnění veřejné zakázky nelze hospodářskou soutěž nazývat férovou, protože zvýhodňuje takové nákupy, které nepreferují eliminaci porušování pracovních práv v dodavatelském řetězci, čímž takové porušování tacitně umožňují. Obdobně nelze nazvat férovou soutěží, pokud je plnění neudržitelné z hlediska ochrany životního prostředí a těží z toho v soutěži konkurenční výhodu nízkou cenou (viz též § 48 odst. 5 písm. a) a odst. 8 ZZVZ).

Zohledňování poddodavatelů a dopadů na ně

V dodavatelských vztazích existuje řada potenciálně problematických prvků, které mají vliv na plnění veřejné zakázky nebo v širším pojetí na společnost i životní prostředí. Může jít o včasné placení poddodavatelům za provedenou službu nebo dodané produkty či stavební práce, důstojné pracovní podmínky a bezpečnost práce osob podílejících se na plnění veřejné zakázky či ochranu (nebo nedostatek ochrany) životního prostředí v celém dodavatelském řetězci, až do jeho posledních článků.

Komplikované vztahy v dodavatelském řetězci mohou také být bariérou pro zájem malých a středních podniků podílet se na plnění veřejných zakázek. Zohledněním dopadů veřejných zakázek na firmy lze čelit řadě ne zcela korektních vztahů, ke kterým mnohdy v dodavatelském řetězci dochází a které se mohou v konečném důsledku negativně podepsat na plnění veřejné zakázky.

5

EKOLOGICKY UDRŽITELNÁ ŘEŠENÍ

Zadavatel, který se hlásí k odpovědnému veřejnému zadávání, by měl ve veřejných zakázkách upřednostňovat ekologicky udržitelná řešení.

Ve vztahu k tomuto principu udržitelnosti chápeme ekologicky udržitelná řešení ve smyslu § 6 zákona č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, který definuje trvale udržitelný rozvoj jako: „[...] **takový rozvoj, který současným i budoucím generacím zachovává možnost uspokojovat jejich základní životní potřeby a přitom nesnižuje rozmanitost přírody a zachovává přirozené funkce ekosystémů.**“

Právními předpisy je upravena celá řada oblastí a aspektů ve vztahu k ochraně životního prostředí, které je nutné při zadávání veřejných zakázek respektovat. Například se jedná o zohlednění energetických a ekologických dopadů provozu vozidel za dobu jejich životnosti ve smyslu nařízení vlády č. 173 ze dne 11. května 2016, o stanovení závazných zadávacích podmínek pro veřejné zakázky na pořízení silničních vozidel. Dále jde také o požadavky na energetickou náročnost budov, týkající se zejména, ale nejen, nově stavěných budov, evropskou úpravu nakládání s chemickými látkami, látkami obsaženými ve směsích nebo předmětech v nejširším smyslu slova v souladu s nařízením (ES) Evropského parlamentu a Rady č. 1907/2006, o registraci, hodnocení, povolování a omezování chemických látek [...] (REACH) a v souladu s nařízením (ES) Evropského parlamentu a Rady č. 1272/2008, o klasifikaci, označování a balení látek a směsí [...] (CLP) a řadu dalších.

Je potřeba mít na paměti, že pokud účastník zadávacího řízení nabízí takové plnění, které by vedlo k nedodržení povinností vyplývajících z (mimo jiné) předpisů práva životního prostředí a pokud je to zadavatel schopen prokázat, může zadavatel takového dodavatele vyloučit ze soutěže pro nezpůsobilost (§ 48 odst. 5 písm. a) ZZVZ). Jedná-li se o vybraného dodavatele, má zadavatel v souladu s § 48 odst. 8 ZZVZ povinnost takového dodavatele vyloučit.

Princip ekologicky udržitelná řešení je širší než jen pouhé respektování právní úpravy. Jeho podstatou je zamýšlet se při přípravě zadávací dokumentace vždy nad tím, jestli je plnění dané veřejné zakázky udržitelné ve smyslu zákona č. 17/1992 Sb. Přitom je třeba myslet na dopady plnění, ke kterým může docházet v rámci celého životního cyklu předmětu plnění veřejné zakázky, od jeho výroby až po likvidaci, když doslouží svému účelu. A není možné zapomínat ani na tzv. negativní ekologické externality, které se do nákladů na výrobu předmětu plnění vůbec nepromítanou, nicméně jejich důsledky společnost řešit následně musí. Jde zejména o znečištění vod, emise do ovzduší apod., ke kterým při výrobě předmětu plnění dochází.

JIHOMORAVSKÝ KRAJ

jihomoravský kraj

Jihomoravský kraj se hlásí ke konceptu odpovědného zadávání veřejných zakázek od roku 2014. Od roku 2015 pak uplatňuje prvky odpovědného přístupu ve svých zakázkách a nákupech systematicky a opakovaně. Jeho záměrem je vynaložit veřejné zdroje co nejvíce smysluplně a vedle

**Příklad
dobré
praxe**

pořízení předmětu plnění získat ještě další, přidanou, hodnotu. Zaměřoval se dosud zejména na snižování dopadů spotřeby na životní prostředí, etické nákupy nebo podporu sociálních podniků či firem zaměstnávajících osoby se zdravotním postižením. Přikročil však také k podpoře férových dodavatelských vztahů u stavebních zakázek.

Příkladem mohou být jak zakázky kraje spojené s provozem úřadu jako jsou nákupy udržitelného a ekologického papíru a výrobků z něj (kancelářský papír, vizitky, kancelářské potřeby, reklamní tiskoviny), ekologicky šetrného drogistického zboží, nákupy propagačních předmětů v bio kvalitě s ekologickým potiskem či ze surovin recyklovatelných nebo recyklovaných, při nichž bylo navíc využito dělení zakázek pro podporu malých a středních podniků. Dále JMK nakoupil nábytek s ekologickou certifikací a s požadavkem na minimalizaci a recyklaci obalů, v nichž byl dodán. JMK také využívá zapojení studentů a učňů z příspěvkových organizací kraje při nákupech květin, květinových výzdob, drobných dárků a občerstvení na akcích.

V roce 2015 si JMK pro své potřeby vytvořil metodickou příručku „*Základní principy odpovědného nakupování*“. JMK v metodické příručce identifikuje – na základě svých priorit – klíčové příležitosti pro odpovědné veřejné zadávání v rámci úřadu. Zadavatel také zařadil ustanovení ve vztahu k OVZ do interní směrnice upravující postupy při veřejném zadávání a tím učinil další krok k plné implementaci konceptu do svých procesů. JMK je dobrým příkladem zadavatele, který od jednodušších udržitelných řešení své úsilí k odpovědnému zadávání rozvíjí směrem ke komplexnějším řešením u pořizování dodávek, služeb i stavebních zakázek. Za implementaci principů společensky odpovědného zadávání veřejných zakázek a za přínos k jeho rozvoji v České republice obdržel KrÚ JMK v roce 2018 ocenění na Konferenci Odpovědné veřejné zadávání 2018 – Společenská odpovědnost a kvalita ve veřejných zakázkách.

Příklad dobré praxe

MĚSTSKÁ ČÁST PRAHA 8

MĚSTSKÁ ČÁST
PRAHA 8

Městská část Praha 8 usiluje o postupnou integraci principů sociální, environmentální a ekonomické udržitelnosti do svých postupů. Ve spolupráci s Ekumenickou akademií a MPSV zpracovala studii „Možnosti udržitelné spotřeby MČ Praha 8“ jako první krok na cestě k systematickému

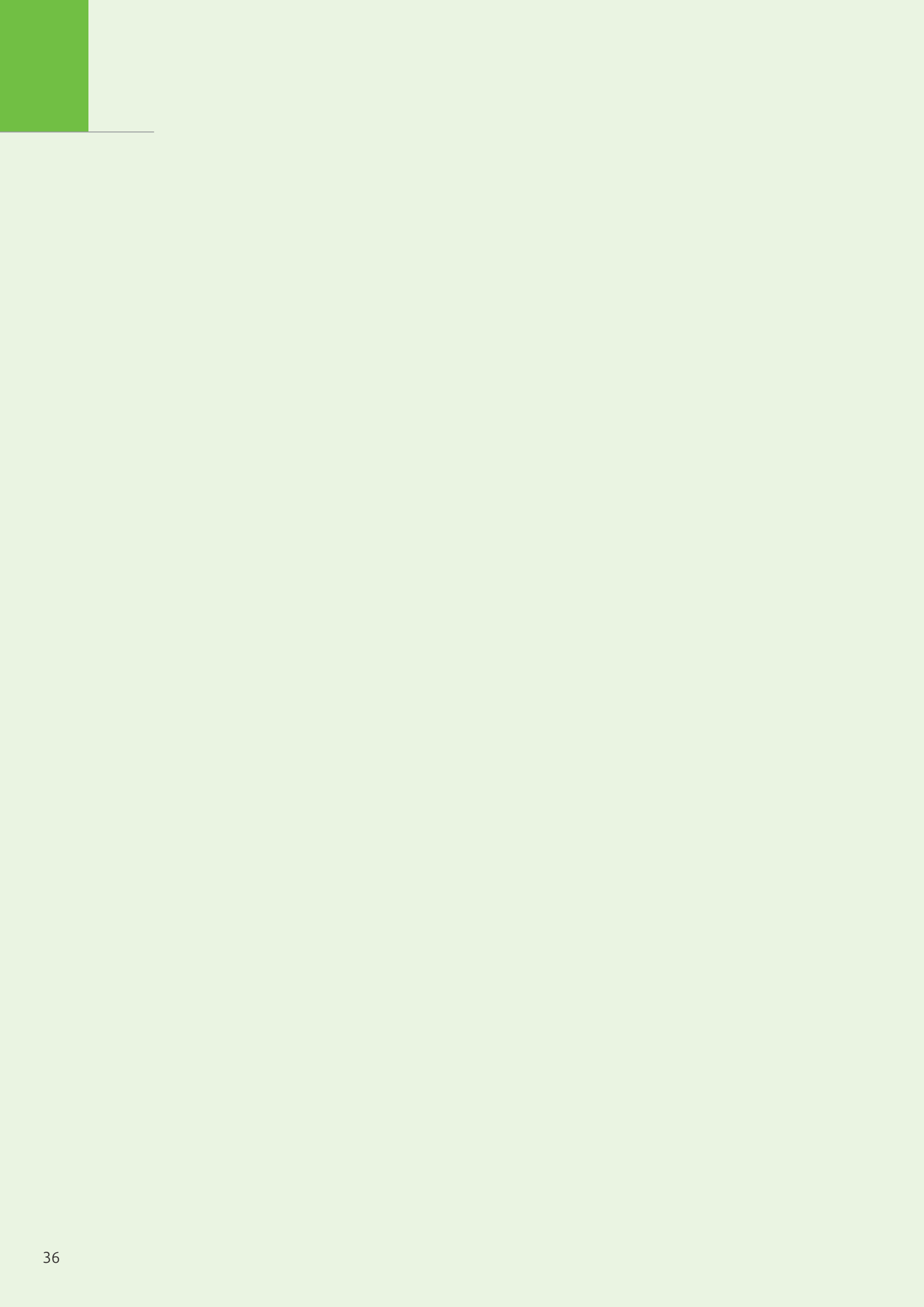
zadávání veřejných zakázek. Studie obsahuje doporučení pro Úřad městské části Praha 8, na které předměty plnění se zaměřit a které aspekty OVZ lze u nich využít. Cílem je, aby byly veřejné finance využity ve prospěch ekologicky šetrných produktů, na podporu znevýhodněných, podporu lokální ekonomiky nebo férového obchodu s tzv. zeměmi třetího světa. Studie byla v lednu 2018 schválena Radou MČ Praha 8 a komunikována navenek, například pro

střednictvím webu Národní sítě zdravých měst: <https://sprava.udrzitelne-mesto.cz/cz/priklady-dobre-praxe/praha-8-2>.

Pro systémové zavedení odpovědného veřejného zadávání bylo nutné implementovat odpovědné veřejné zadávání také do běžných postupů úřadu, jimiž se řídí zadávání veřejných zakázek. Proto došlo k aktualizaci interní směrnice Úřadu městské části Praha 8 pro zadávání veřejných zakázek tak, aby stanovila rámec pro aplikaci principů společensky odpovědného veřejného zadávání a jednoznačně je definovala. Jejich konkrétní využití však ponechává na rozhodnutí tzv. gesčního odboru, který v jednotlivých veřejných zakázkách zváží možnost aplikace principů SOVZ.

Úřad městské části Praha 8 už na základě směrnice pro zadávání veřejných zakázek a Studie nakoupil městský mobiliář v ulici Na Žertvách s požadavkem na to, aby byl vyrobený ze zákonného a udržitelného dřeva.

Příležitosti odpovědného veřejného zadávání

Je zřejmé, že přijetí principů OVZ zadavatelem, je zásadním krokem při zavedení odpovědného veřejného zadávání v organizaci. Na úrovni zakázky pak zadavatel může, na základě své strategie OVZ a v souladu se svými potřebami a předem stanovenými prioritami, vybírat z řady příležitostí odpovědného veřejného zadávání. Obdobně pak může na základě svého vnitřního předpisu postupovat u veřejných zakázek malého rozsahu. Kdy a jakým způsobem si může zadavatel zvolit příležitosti OVZ, které bude podporovat ve své zakázkové praxi je blíže uvedeno v kapitole Krok za krokem: implementace odpovědného veřejného zadávání v organizaci.

Příležitosti odpovědného veřejného zadávání jsou demonstrativně uvedeny v usnesení vlády České republiky č. 531 ze dne 24. 7. 2017, které jejich uplatňování v praxi doporučuje veřejné správě. Více informací k usnesení viz zde: <http://sovz.cz/usneseni-vlady-k-ovz/>. Blíže jsou příležitosti (témata) OVZ, i s návody a ukázkami, jak je lze v praxi využít, popsány v Metodice Odpovědné veřejné zadávání dostupné zde: <http://sovz.cz/vzdelavani/>. Na Metodiku Odpovědné veřejné zadávání v podrobnostech odkazujeme, zde jsou příležitosti OVZ pro usnadnění výběru zadavatele pouze krátce představeny, včetně příkladů dobré praxe.

Na rozdíl od principů OVZ, které jsou vyjádřením hodnotového směřování zadavatele, a měly by být přijaty a zohledňovány v zakázkové praxi zadavatele jako celek, mohou být příležitosti OVZ odpovědí i na krátkodobější potřeby a priority organizace. Může se například jednat o řešení momentální nezaměstnanosti v kraji v určité věkové skupině, časově definované nastartování či podporu rozvoje sociálního podnikání v daném regionu apod.

Lze identifikovat tyto

PŘÍLEŽITOSTI ODPOVĚDNÉHO VEŘEJNÉHO ZADÁVÁNÍ:

1

Zaměstnávání osob znevýhodněných na trhu práce, včetně osob s trestní minulostí

2

Podpora praxe, zvyšování kvalifikace a rekvalifikací

3

Důstojné pracovní podmínky

4

Podpora účasti sociálních podniků na veřejných zakázkách

5

Podpora účasti malých a středních podniků na veřejných zakázkách

6

Přínos pro místní ekonomiku, komunitu

7

Etické nakupování

8

Férové podmínky v dodavatelském řetězci

9

Ekologicky šetrné příležitosti, včetně oběhové ekonomiky a ekoinovací

JIČÍN

Město Jičín se rozhodlo implementovat odpovědné veřejné zadávání do svých vnitřních předpisů. V návaznosti na usnesení vlády ČR ze dne 24. července 2017 č. 531, o [Pravidlech uplatňování odpovědného přístupu při zadávání veřejných zakázek a nákupech státní správy a samo-](#)

[správy](#) proto Rada města Jičína do směrnice o zadávání veřejných zakázek doplnila ustanovení tohoto znění: „Zadavatel při zadávání nadlimitních, podlimitních zakázek a veřejných zakázek malého rozsahu zohledňuje dopady dané zakázky v relevantní oblasti, v níž je realizována, na společnost a ekonomiku, při minimalizaci negativních dopadů na životní prostředí, a ve vhodných případech uplatňuje příležitosti dle [usnesení vlády České republiky](#) ze dne 24. července 2017 č. 531, o [Pravidlech uplatňování odpovědného přístupu při zadávání veřejných zakázek a nákupech státní správy a samosprávy](#) (dále jen „Pravidla“)“. Protože město Jičín chtělo přistoupit k odpovědnému veřejnému zadávání skutečně strategicky, zapracovalo Pravidla v rámci prioritní oblasti Správa města i do aktuálně schváleného Strategického plánu rozvoje města Jičína (březen 2019).

Po proškolení pracovníků, kteří se zabývají veřejnými zakázkami na seminářích a konferencích pořádaných v rámci projektu Podpora implementace a rozvoje sociálně odpovědného veřejného zadávání, tak město ve svých zakázkách vykročilo směrem k systematickému uplatňování aspektů OVZ.

Příklad dobré praxe

Zaměstnávání osob znevýhodněných na trhu práce, včetně osob s trestní minulostí

Zapojení osob dlouhodobě nezaměstnaných do plnění veřejné zakázky bylo před několika lety vnímáno jako synonymum pro „sociálně odpovědné veřejné zadávání“ a bylo v období s vyšší nezaměstnaností v České republice standardně využíváno několika zadavateli. Příležitostí OVZ je však nepoměrně více a už jen skupin osob znevýhodněných na trhu práce je široká škála. Jedná se například o osoby se zdravotním postižením, osoby starší 55 let, absolventy, osoby po skončení rodičovské dovolené, osoby s trestní minulostí a další.

Zadavatel si vybírá cílové skupiny v souvislosti se svými potřebami a prioritami. Například město či region, které se potýká s odlivem mladých kvalifikovaných lidí, může spatřovat příležitost zajištění stáží pro studenty určitých oborů a také v podpoře zaměstnávání absolventů škol.

MOST

Příklad dobré praxe

Statutární město Most bylo jedním z průkopníků konceptu sociálně odpovědného veřejného zadávání v České republice. Ve spolupráci s vládní Agenturou pro sociální začleňování se městská reprezentace snažila napomoci řešení komplexních problémů sociálně vyloučených lokalit. Klíčov

é bylo přistupovat k sociálním podmínkám v zadávacích řízeních systematicky. Ve vhodných veřejných zakázkách zadavatel zapojoval prostřednictvím zvláštní podmínky plnění do rekonstrukčních (stavebních) a údržbových prací v sociálně vyloučených lokalitách alespoň 10 % osob dlouhodobě nezaměstnaných. V současné době nízké nezaměstnanosti však taková podmínka není dost dobře využitelná a je vhodnější se zaměřit na jiné cílové skupiny.

Za svůj přínos rozvoji odpovědného veřejného zadávání v České republice bylo Statutární město Most v roce 2017 oceněno na Konferenci Odpovědné veřejné zadávání 2017 – Strategický přístup ve veřejném nakupování.

KADAŇ

Příklad dobré praxe

Město Kadaň ve spolupráci s Agenturou pro sociální začleňování zpracovalo vlastní Strategii sociálního začleňování. V rámci priority „nabídnout dlouhodobě nezaměstnaným uplatnění na legálním trhu práce“ byly definovány mj. tyto dva specifické cíle: „od 1. 1. 2015 je zadávání veřejných zakázek s podmínkou 10 % ve směrnici města“ a „12 osob (dlouhodobě nezaměstnaných + absolventů) je ročně zaměstnáno prostřednictvím VZ města s podmínkou 10 %.“ Město Kadaň prosadilo příslušný text rovněž do řídicího dokumentu pro veřejné zakázky, jmenovitě do Pravidel pro zadávání veřejných zakázek malého rozsahu městem Kadaň.

Stavební práce zadané podle ZVZ městem Kadaň v rámci rekonstrukce Studentského náměstí byly podlimitní zakázkou s předpokládanou hodnotou 28 milionů Kč bez DPH a délkou plnění 9 měsíců. Zadavatel uplatnil tuto podmínku: „*Ve smyslu par. 44 odst. 10 Zákona zadavatel požaduje, aby alespoň 10 % z celkového počtu pracovníků – minimálně však jeden, kteří se budou podílet na plnění shora uvedené veřejné zakázky, bude pocházet z řad nezaměstnaných absolventů škol. Bude se jednat o absolventy škol do dvou let od ukončení přípravy na povolání, kteří jsou evidováni úřadem práce, s nimiž uzavřou pracovněprávní vztah v souvislosti s plněním veřejné zakázky formou zakládající ukončení jejich evidence na úřadu práce.*“

DĚČÍN

Severočeské město Děčín si uvědomuje svou kupní sílu a její potenciál pro prosazování vlastních strategií a řešení svých výzev. Město v kraji s nadprůměrnou mírou nezaměstnanosti a problémy související se sociálním vyloučením se proto snaží využívat investice chytře, tak aby přispěly

k řešení těchto palčivých problémů.

Ve Strategickém plánu rozvoje města Děčín (2014 - 2020) se mimo jiné uvádí: „Cílem města bude pomáhat lidem motivovaným nalézt dlouhodobé zaměstnání s uplatněním na trhu práce, aktivně pracovat s nezaměstnanými a dále komunikovat se zaměstnavateli při tvorbě nových pracovních míst.“ Strategický plán sociálního začleňování Děčína pro období 2018 - 2020 zavedl systém sociálně odpovědného zadávání veřejných zakázek jako vhodný nástroj pro sociální aktivizaci osob se ztíženým přístupem na trh práce (a navíc zahrnuje do smluv o dílo i požadavek na dodržování důstojných pracovních podmínek). Vedle toho se město Děčín snaží vyrovnat nepoměr mezi nabídkou a poptávkou kvalifikovaných technických profesí a potřeb zaměstnavatelů formou komunikace mezi vzdělávacími institucemi a zaměstnavateli a také navázalo spolupráci s Okresní hospodářskou komorou. V důsledku toho jak podporuje jak podporuje zaměstnávání osob znevýhodněných na trhu práce a řešení sociálních problémů, tak vytváří motivující prostředí pro zapojování místních podnikatelů do zadávacích řízení. Tím podporuje soutěžní prostředí a také nepřímo umožňuje lokální dopady veřejných zakázek.

V zakázkové praxi již zadavatel opakovaně uplatnil požadavek na zaměstnání znevýhodněných osob v podobě hodnotícího kritéria a to v „nadlimitních“ zakázkách.

Více k příležitostem pro podporu zaměstnávání osob znevýhodněných na trhu práce viz <http://so.vz.cz/temata/podpora-zamestnanosti-osob-znevychodnenych-na-trhu-prace/> a <http://so.vz.cz/temata/podpora-zamestnavani-osob-s-trestni-minulosti/>.

Příklad dobré praxe

Podpora praxe, zvyšování kvalifikace a rekvalifikací

Podpora vzdělávání a příležitostí pro odbornou přípravu nabízí širokou škálu možností. Může se například jednat o zvyšování atraktivity některých oborů, kdy zhotovitel stavby umožní exkurze žákům místních škol nebo může jít o stáže pro vysokoškolské studenty vybraných oborů. Může

také jít o proškolení a tím zvýšení kvalifikace nekvalifikovaných osob podílejících se například na stavebních pracích nebo rekvalifikace na trhem žádanější obory. Tím, že si osoby s horším uplatněním na trhu práce zvýší kvalifikaci nebo ji přizpůsobí potřebám trhu, anebo že absolventi získají odbornou praxi v oboru, se přirozeně zvyšuje jejich možnost uplatnění na trhu práce.

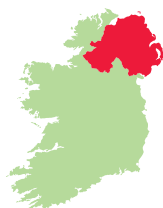
Veřejní zadavatelé nejlépe znají specifika vybrané obce nebo regionu a ví, které typy vzdělávání, praxe či zvyšování dovedností je pro ně vhodné v rámci zadání zakázek podporovat. Vždy však musí jít o veřejné zakázky k tomu vhodné, zejména svým předmětem plnění a jeho délkou. Nelze samozřejmě po dodavateli požadovat poskytnutí praxe v oboru, který nesouvisí s plněním zakázky.

Požadavky zadané v rámci veřejné zakázky mohou mít i multiplikační efekt, kdy podpora vzdělání či zvýšení kvalifikace někdy vede k zaměstnání podpořených osob dodavatelem. Pokud zadavatelé začnou používat požadavky v souvislosti se vzděláváním, praxí či rekvalifikací ve velkých zakázkách a v širším měřítku, mohou podpořit i celkový rozvoj daného regionu. Takovým způsobem postupují některá města nebo městské části v zahraničí.

MĚSTSKÁ ČÁST RAPLOCH, SEVERNÍ IRSKO

Příklad dobré praxe

Městská část Raploch v Severním Irsku čelila vysoké míře nezaměstnanosti, dosahující 75 %, která byla způsobena značným úpadkem průmyslu. V rámci veřejné zakázky na bytovou zástavbu se zadavateli podařilo uplatnit cíle směřující ke zlepšení vzdělávání a úrovně zaměstnanosti v dané oblasti. Komplexní aspekty sociálně odpovědného veřejného zadávání byly uplatněny ve všech fázích zadávacího procesu:

veřejného zadávání byly uplatněny ve všech fázích zadávacího procesu:

- Požadavky na odbornou přípravu a zaměstnanost byly promítnuty již do strategie zadávání veřejných zakázek. Součástí předběžného oznámení veřejné zakázky o očekávaném objemu 75 milionů liber v Úředním věstníku Evropské unie bylo následující prohlášení týkající se výhod pro místní komunitu: „Očekáváme, že budoucí partner přijme koncept udržitelného vývoje a výhod pro místní komunitu. Je třeba, aby spolupracoval s ostatními partnery, s cílem poskytovat pracovní příležitosti a příležitosti pro odbornou přípravu, jakož i jiné výhody pro místní společenství“.
- Následně proběhly předběžné tržní konzultace, kde byl zdůrazněn význam požadavku na výhody pro místní komunitu, a které poskytly dodavatelům příležitost k vyjasnění jakýchkoliv otázek.
- Součástí zadávacích podmínek byl předběžný kvalifikační dotazník, který obsahoval otázku týkající se zkušeností dodavatele s poskytováním sociálních výhod a formuláře metodických výkazů pro oblasti zaměstnanosti, odborné přípravy, rovných příležitostí, sociálních podniků a malých podniků.

- Výhody pro místní komunitu představovaly 10 % v celkovém hodnocení a v rámci této priority připadla největší váha na odbornou přípravu a nábor.
- Smluvní ustanovení byla vypracována tak, aby byla zajištěna kontinuita mezi požadavky zadavatele na sociální výhody s celým zadávacím procesem a plněním.
- Díky tomu, že součástí zadávacích podmínek byly výkazy pro monitoring a podávání zpráv, byl vytvořen rámec pro kontrolu poskytování výhod místní komunitě.

Výsledky:

- bylo vytvořeno 225 míst pro odbornou přípravu a zaměstnání
- malým podnikům byla poskytována podpora a mentoring
- podpora a mentoring cílily i na sociální podniky¹⁷

Více k příležitostem pro podporu praxe, zvyšování kvalifikace a rekvalifikací, viz: <http://sovz.cz/-temata/vzdelavani-jako-tema-pro-ovz/>.

3

Důstojné pracovní podmínky

Veřejný zadavatel je oprávněn v případech, které vyhoví zásadě přiměřenosti, požadovat, aby osoby podílející se na plnění veřejné zakázky obdržely například mzdu vyšší než je zákonné minimum. K takovým požadavkům se ve stanovisku k zadávání veřejných zakázek v oblasti dopravní obslužnosti vyjádřil ÚOHS¹⁸.

V rámci této příležitosti lze také uvažovat o požadavku na vyšší úroveň bezpečnosti a ochrany zdraví při práci než je povinné zákonné minimum a dalších obdobných aspektech. Jak zdůraznilo i shora uvedené stanovisko ÚOHS, vždy je nutné zvážit, zda požadované aspekty plní v rámci součty svou funkci.

Více k příležitostem pro podporu důstojných pracovních podmínek, viz: <http://sovz.cz/temata/-ferove-a-dustojne-pracovni-podmninky/>

¹⁷ Více viz: <http://sovz.cz/praxe/bytova-zastavba-r3-v-mestske-casti-raploch-raploch-urc-velka-britanie/>

¹⁸ Viz <https://www.uohs.cz/cs/verejne-zakazky/aktuality-z-verejnych-zakazek/2263-sdeleni-uohs-k-problematice-zadavani-verejnych-zakazek-v-oblasti-dopravni-obslužnosti-se-zohlednenim-socialnich-aspektu.html>

4

Podpora účasti sociálních podniků na veřejných zakázkách

Velkou příležitostí nejen pro kraje a města je podpořit účast sociálních podniků ve veřejných zakázkách. Jedná se o krok, který může vedle požadovaného plnění přinést kýženou hodnotu navíc – podporu většinou malého či středního sociálního podniku, který by instituce veřejné správy (případně jiná složka státu) často podporovala z jiných zdrojů. Aby měla podpora účasti sociálních podniků ve veřejných zakázkách vhodný efekt, je potřeba k ní přistupovat systémově, na základě promyšlené strategie, nikoli nahodilými jednorázovými kroky.

Protože sociální podnik naplňuje veřejně prospěšný cíl v oblasti ekonomické, sociální a environmentální, může jeho zapojení do plnění veřejných zakázek přispívat k místnímu rozvoji. Veřejný zadavatel by měl znát sociální podniky, jejich zaměření a specifika, než se rozhodne je ve veřejných zakázkách podpořit. Velké využití sociálních podniků je zejména v oboru občerstvení, péče o zeleň, ale i v dalších oborech.

Více k příležitostem pro podporu účasti sociálních podniků ve veřejných zakázkách, včetně adresáře sociálních podniků, viz: http://sovz.cz/wp-content/uploads/2018/03/sovz_publicace_dodavatele_web.pdf.

5

Podpora účasti malých a středních podniků na veřejných zakázkách

Zvláštní pozornost v rámci konceptu odpovědného veřejného zadávání a příležitostí pro získání hodnoty za peníze si zaslouží malé a střední podniky, jež jsou hnacím motorem ekonomiky, zdrojem pracovních míst a vzniku inovací. Podpora malých a středních podniků často znamená podporu místní ekonomiky a místní rozvoj. Platí stejná premisa jako u sociálních podniků, zadavatel by měl při výběru vhodných zakázek pro podporu účasti MSP v zadávacích řízeních postupovat strategicky a promyšleně, na základě znalosti místních podniků získaných mimo jiné v rámci transparentní komunikace s nimi – např. obecně laděnými setkáními zaměřenými na seznámení dodavatelů s plánovanými zakázkami na příští rok a vybudování důvěryhodných vztahů mezi zadavateli a dodavateli „Poznej svého zadavatele“ (v angl. Meet the buyer). Často pomůže i snížení administrativní zátěže, využití formulářů nabídek či prodloužení lhůt pro podání nabídek apod.

Více k příležitostem pro podporu účasti malých a středních podniků ve veřejných zakázkách viz: <http://sovz.cz/temata/podpora-msp-v-zadavani-verejnych-zakazek/>.

6

Přínos pro místní ekonomiku, komunitu

Výzvu pro zadavatele představuje snaha o to, aby jím vydané prostředky měly přínos pro místní ekonomiku, zajistily pracovní místa pro místní obyvatele, obecně řečeno, aby měly pozitivní lokální dopad. Dosažení obdobných cílů je sice možné, ale naráží na pevné mantinely dané požadavky právních předpisů. Nelze totiž mezi dodavateli vytvářet neodůvodněné rozdíly. Zadavatel tak nemůže místní podnikatele zohlednit požadavkem na zapsané sídlo na území České republiky. Stejně tak není přípustný požadavek, aby měli zaměstnanci podílející se na plnění veřejné zakázky trvalé bydliště v konkrétní obci či kraji nebo aby byli občany České republiky.

Dosažení cíle „lokalizace“ ekonomických dopadů veřejných zakázek zpravidla nelze dosáhnout prostřednictvím jednoduchého přímého požadavku v zadávacích podmínkách. Vždy půjde spíše o komplexní a promyšlený způsob podpory zapojování místních ekonomických subjektů do veřejných zakázek. Přibližování pozitivních sociálních i environmentálních efektů veřejné zakázky „místu“ je často vhodné sledovat již ve fázi předcházející zadávacímu řízení. Zásadní roli zde hraje strategický a systematický přístup zadavatele, navázání spolupráce s místními organizacemi (např. Kontaktní pracoviště Úřadu práce, Okresní hospodářská komora) a v neposlední řadě využívání nástrojů komunikace s trhem a nakonec i s vybraným dodavatelem.

Přiblížení veřejných zakázek místním subjektům se může dít zejména formou odstranění bariér a chytrého nastavení podmínek a prostředí pro to, aby se místní podniky mohly buď přímo účastnit zadávacích řízení, nebo aby byl hlavní dodavatel motivován k tomu, využívat místní podniky jako poddodavatele.

VENDÉE, FRANCIE

Na západě Francie se osvědčil třístupňový model nákupů potravin, který uskutečňuje 31 sdružených škol. Nejdříve došlo k vytvoření centrály pro příjem a předzpracování objednaných komodit. Tuto centrálu provozuje na základě vyhrazené veřejné zakázky sociální podnik zaměstnávající

osoby se zdravotním postižením. Vedle toho se pro účely nákupu potravin propojila shora uvedená skupina škol. V poslední fázi došlo k nastavení systému rámcových smluv se zaručeným minimálním odběrem pro 5 typů dodávaného plnění: čerstvou zeleninu, čerstvé ovoce, čerstvé mléčné výrobky, sušenou zeleninu a koření a konečně čerstvé a zmrazené maso hovězí a jehněčí.

**Příklad
dobré
praxe**

Nastavený systém nejenže přispívá k zapojení znevýhodněných osob do zpracování potravin, ale kromě toho rovněž podporuje účast drobných místních producentů na dodávkách a ve výsledku přispívá rovněž k úsporám energií a pohonných hmot.

Více viz: [Zajištění dodávek potravin pro školy](#) ve Vendée, FR (příklad dobré praxe je k dispozici v anglickém jazyce).

7

Etické nakupování

Nakupovat tak, aby byly zohledněny dopady na osoby podílející se na plnění veřejné zakázky a aby byly zajištěny jejich důstojné pracovní podmínky, je jedním ze základních principů odpovědného veřejného zadávání a zadavatel, který se rozhodne OVZ implementovat, by měl etické nakupování vždy preferovat. Jsou dostatečně známy předměty plnění, u kterých typicky v dodavatelském řetězci může docházet k porušování pracovních podmínek a bezpečnosti práce osob, jako je textil, obuv, káva, kakao, ale také kámen. Je tedy na zadavateli, aby etické nakupování vybral jako jednu ze svých strategických příležitostí a systematicky eliminoval negativní dopady na osoby podílející se na pěstování či výrobě nakupovaného zboží.

NÁRODNÍ ÚSTAV PRO VZDĚLÁVÁNÍ

Příklad dobré praxe

Zadavatel, Národní ústav pro vzdělávání u veřejné zakázky „Zjištění projektových konferencí“ s předpokládanou hodnotou 5,7 mil. Kč bez DPH stanovil, že v rámci realizace konferencí budou dodržovány principy prospěšné společnosti i životnímu prostředí, proto při zajištění občerstvení zadavatel požadoval:

Všechny kávové a čajové produkty musejí být vyrobeny v souladu s parametry Usnesení Evropského parlamentu o spravedlivém obchodu a rozvoji (2005/2245(INI)). Dodavatel je povinen prokázat, že jsou tato kritéria splněna, uvedením dodavatelů použitých produktů (Za vyhovující jsou považovány např. výrobky nesoucí značku FAIRTRADE dle certifikace FLO nebo výrobky ▶ ▶ ▶

dovážené a distribuované prostřednictvím fair trade organizací (členové WFTO). Mezi nejvýznamnější členy patří Gepa, Eza, El Puente, Comercio Alternativo, Eine Welt Handel.) Dodavatelé mohou prokázat shodu s požadavky také jiným vhodným způsobem. Vedle požadavků na etické nakupování dále zadavatel požadoval, aby občerstvení bylo z přiměřené části, tzn. více než 50 %, z certifikovaných biopotravin z kontrolovaného ekologického zemědělství a nealko nápoje aby byly podávány ve skle.

Ve smlouvě bylo sjednáno, že opakované (ve dvou konferencích) nenaplnění sjednaných parametrů úrovně služeb, po marné písemné výzvě zadavatele (objednatele) k odstranění nedostatků, bylo považováno za závažné neplnění smluvních povinností.

<http://sovz.cz/praxe/zajisteni-projektovych-konferenci-narodni-ustav-pro-vzdelavani/>

Komplexnějším příkladem dobré praxe, který byl provázaný se strategií zadavatele, je nákup etického textilu na Ministerstvu práce a sociálních věcí.

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ

Ministerstvo práce a sociálních věcí zadalo v roce 2016 v souladu se svou Strategii odpovědného veřejného zadávání veřejnou zakázku: Dodávky potravinové a materiální pomoci hrazené z Fondu evropské pomoci nejchudším osobám – II., jejíž část 4 se týkala nákupu textilu, s předpokládanou hodnotou 14 mil. Kč. Zadavatel chtěl

nakoupit zboží, při jehož výrobě nebyly porušovány pracovní podmínky zaměstnanců (nucená práce, dětská práce, nebezpečné a zdravotně závadné pracovní podmínky, absence platných pracovních smluv). Výběr těchto podmínek u textilu souvisí s tím, že jde o zboží, u kterého je vysoké riziko, že bude-li zadavatel vyvíjet pouze tlak na nejnižší nabídkovou cenu, projeví se to negativně na pracovních právech lidí podílejících se na plnění veřejné zakázky. Zadavatel se rozhodl zaměřit svou pozornost na fázi vzniku výsledného produktu (tzn. nebyla sledována fáze produkce použitého materiálu). Proto vytvořil definici „výrobního procesu“, za který považoval každou fázi výroby nabízeného textilu (tj. šití, pletení a jiné úpravy látek či jiných použitých materiálů nezbytné ke vzniku nabízeného finálního produktu).

Příklad
dobré
praxe

Zadavatel požadoval, aby ve všech fázích výroby textilu, v souladu se směrnicí EP a Rady č. 2014/24/EU, zejména její přílohou X., jakož i standardy stanovenými úmluvami Mezinárodní organizace práce, výrobce nabízeného a dodávaného zboží dodržoval při výrobním procesu minimálně následující: zákaz nucené práce, zákaz dětské práce, bezpečné a zdravotně nezávadné pracovní podmínky, platné pracovní smlouvy.

Splnění požadavku mohl dodavatel prokázat předložením dokladu prokazujícího členství v organizaci Fair Wear Foundation, nebo dokladu prokazujícího členství v organizaci World Fair Trade Organization, nebo čestného prohlášení o dodržování požadovaných podmínek (zákaz nucené práce, zákaz dětské práce, bezpečné a zdravotně nezávadné pracovní podmínky, platné pracovní smlouvy) při všech fázích výrobního procesu nabízeného textilu. V případě prokazování splnění požadavku zadavatele tímto způsobem bylo současně nezbytné uvést u každé položky plnění adresu továrny (továren v případě využití více míst pro různé fáze výroby), v níž fakticky probíhá proces výroby. Ve smlouvě zadavatel v případě nedodržování požadavku uvedl i možnost provedení auditu dodavatelské továrny (a to i prostřednictvím nezávislé třetí strany). Na nedodržení požadavků pak byla navázána odpovídající sankční ustanovení.

Je třeba poznamenat, že k úspěšnému získání požadovaného plnění nejspíš přispěly i předběžné tržní konzultace, při kterých byli dodavatelé informováni o záměru zadavatele požadovat etické plnění. U této zakázky se dále projevil i synergický efekt OVZ, kdy zadavatel navíc (nezamýšleně) obdržel z části plnění šité ve věznicích a tedy přispívající k pracovní aktivizaci osob ve výkonu trestu. Více informací, viz: http://sovz.cz/wp-content/uploads/2017/06/sovz_case_studies_potravinoва-pomoc_170626.pdf.

Více k příležitostem etického nakupování, viz: <http://sovz.cz/temata/eticke-nakupovani/>.

Férové podmínky v dodavatelském řetězci

Prostřednictvím veřejných zakázek může zadavatel do vztahů v dodavatelském řetězci vnést určitou korektnost a přispět tak k nápravě dlouhodobého tlaku na co nejnižší cenu. Ten se může projevat například tím, že byt zadavatel zaplatí např. za stavební práce zhotoviteli, tento již nezaplatí (včas) svým poddodavatelům.

KRÁLOVÉHRADECKÝ KRAJ

Malé a střední podniky často uvádějí jako důvod nezapojení se do veřejných zakázek dlouhé lhůty splatnosti. Zadavatel však může nastavit mechanismus vztahů mezi zadavatelem, dodavatelem a poddodavatelem tak, aby potřeby malých a středních podniků (poddodavatelů) byly zohledněny. Často jsou to navíc podniky

lokální, tedy jde o podporu místní ekonomiky. Královéhradecký kraj proto ve svých zakázkách smluvně zavazuje zhotovitele k řádnému a včasnému proplacení oprávněně vystavených faktur poddodavatelům za podmínek sjednaných ve smlouvách s poddodavatelem, pokud tento o zaplacení zadavatele požádá.

Jestliže generální dodavatel pověří provedením díla nebo jeho části třetí osobu (poddodavatele), zavazuje se řádně a včas proplácet oprávněně vystavené faktury poddodavatelů za podmínek sjednaných ve smlouvách s těmito poddodavatelem. Pokud bude generální dodavatel v prodlení delším než 30 dnů se zaplacením jakékoli fakturované částky poddodavatelem, je zadavatel oprávněn plnit za generálního dodavatele a zaplatit poddodavatelem přímo, pokud poddodavatel zadavatele o zaplacení požádá a žádost doloží. K ověření oprávněnosti nároku poddodavatele si zadavatel vyžádá písemné stanovisko generálního dodavatele (není jím ale vázán, musí k němu pouze přihlídnout). Pak může částku zaplatit přímo poddodavatelem (a započíst si ji proti generálním dodavatelem nárokovaným pohledávkám). Nebo zadavatel může generálního dodavatele vyzvat k zaplacení částky poddodavatelem, a to nejpozději do 3 pracovních dnů od doručení výzvy. Zároveň je však generální dodavatel povinen zadavatelem zaplatit jednorázovou smluvní pokutu ve výši 20 % z dlužné částky. Pokud generální dodavatel nezaplatí do 3 pracovních dnů od doručení výzvy, zavazuje se dále zaplatit zadavatelem úrok z prodlení ve výši, stanovené příslušným právním předpisem, a smluvní pokutu ve výši 0,05 % z dlužné částky za každý i započatý den prodlení se zaplacením. Pokud generální dodavatel nezaplatí zadavatelem příslušnou částku do 30 kalendářních dnů od doručení výzvy, je zadavatelem oprávněn od smlouvy odstoupit.

Takový přístup byl zadavatelem využit například v zakázce „Komunikace v areálu MN Dvůr Králové nad Labem“, podle dostupných informací zatím nebyl poddodavatelem využit a působí tak spíše svým odrazujícím efektem.

Příklad dobré praxe

Více k příležitostem pro podporu férových dodavatelských vztahů ve veřejných zakázkách a přímé platby, viz: <http://sovz.cz/temata/dodatelske-vztahy/>

9

Ekologicky šetrné příležitosti

Mezi klíčové principy odpovědného veřejného zadávání, které by měl zadavatel přihlášením se k OVZ respektovat, patří princip „Ekologicky udržitelná řešení“. Ekologicky šetrných příležitostí, které si při implementaci OVZ zadavatel může zvolit, je celá řada. Pokud se například jedná o znečištěné město nebo region, nabízí se snižování uhlíkové stopy prostřednictvím výstavby nízkoenergetických či pasivních staveb či jejich rekonstrukcí umožňujících, aby se do nízkoenergetického standardu dostaly, využívání obnovitelných a šetrnějších zdrojů energie, takové nakládání s dešťovou či tzv. šedou vodou, které bude reagovat na aktuální výzvy klimatické změny apod. Při nákupu vozidel lze v rámci technických podmínek zohledňovat jak náklady na jejich provoz, tak i množství emisí CO₂, případně další parametry, a vyžadovat přísnější hodnoty, než jsou povinné stanoveny.

Půjde o celou škálu předmětů plnění, kde lze využít příležitosti OVZ k minimalizaci negativních dopadů na životní prostředí, od papíru, propagačních a kancelářských předmětů, přes nábytek, výpočetní techniku, spotřebiče, různé herní prvky pro děti, lavičky, parkovou či krajinnou úpravu, až po stavby a jejich provoz například i k šetrnému nakládání s vodou a jejímu zadržování v místě, kdy například voda ze střechy může sloužit k zavlažování blízkého parku anebo zelená střecha k zadržení vody a snižování teploty ve městě.

Vhodné je využít také tzv. cirkulární ekonomiky. To znamená, že při zvažování nákupu nových výrobků by se zadavatel měl nejprve zamyslet nad tím, zda může využívat recyklované, repasované a opravitelné produkty, čímž prodlouží životnost materiálů potřebných k výrobě, a snižuje tak využití produktů vyráběných z nových zdrojů. Na druhé straně by se měl zajímat i o to, zda lze nový produkt po skončení životnosti rozebrat a jednotlivé části využít pro recyklaci, či reparaci. Možnosti pro využití jsou široké, velký potenciál je především ve stavebnictví.

Zajímavou příležitostí je místo nákupu využívat pronájem či sdílení, kdy poskytovatel výrobku či služby zůstává nadále majitelem a přebírá péči o výrobek (opravy, údržba, výměna a podobně). Tento přístup lze využít např. při pronájmu auta (ať už se jedná o platby za každé užití, krátkodobý nebo dlouhodobý pronájem).

Pokud se jedná o složitá řešení, která nejsou hotově na trhu k dispozici, je žádoucí právě v rámci této příležitosti využít tzv. ekoinovaci. Česká republika si vytýčila řadu cílů v oblasti ekologické udržitelnosti ve Strategickém rámci „Česká republika 2030“ (dostupný zde: <https://www.cr2030.cz/>). Mnohé z nich mohou zadavatelé (spolu)naplňovat veřejnými nákupy.

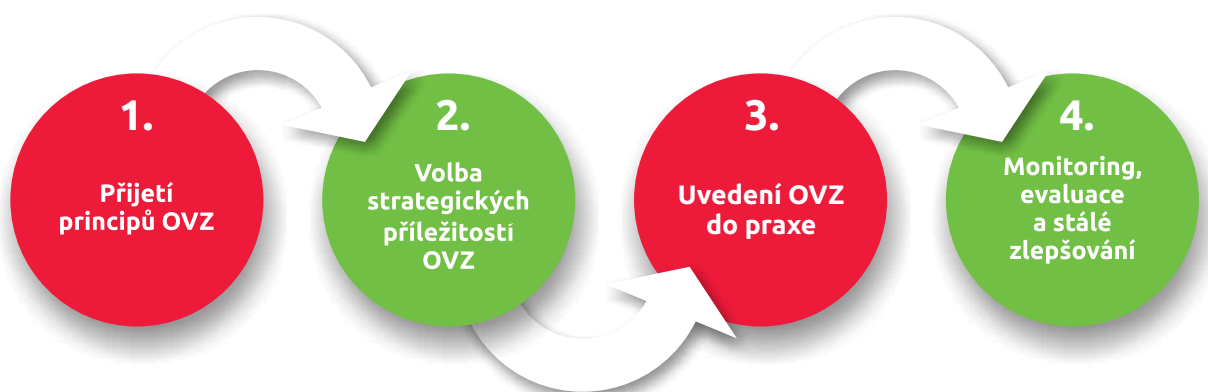
Více k ekologicky šetrným příležitostem ve veřejných zakázkách, viz: https://www.mzp.cz/cz/se-trna_verejna_sprava, případně <http://sovz.cz/temata/tema1/>.

Krok za krokem: implementace odpovědného veřejného zadávání v organizaci

Pro názornost je postup při implementaci odpovědného veřejného zadávání rozdělený do čtyř kroků. Podrobnější informace ke konceptu odpovědného veřejného zadávání (nad rámec klíčových principů OVZ vysvětlených v této publikaci a krátkého představení příležitostí OVZ) lze nalézt v Metodice Odpovědné veřejné zadávání (2017) a na webových stránkách www.sovz.cz.

Zadavatel, který hodlá ve své organizaci zavést odpovědné veřejné zadávání, musí v první řadě přijmout jeho hodnoty, tedy principy OVZ. Zároveň by měl strategicky zvolit z příležitostí, které odpovědné veřejné zadávání nabízí ty, které bude ve své zakázkové praxi využívat. Pak už zbývá zavést odpovědné veřejné zadávání do každodenní praxe a nezbytné je také provádět monitoring a evaluaci. V každém z kroků bude hrát důležitou roli otevřená a transparentní komunikace vůči zainteresovaným stranám, jak interně, dovnitř organizace, tak navenek. Následující kroky zajistí, aby uplatnění principů a příležitostí odpovědného veřejného zadávání v organizaci probíhalo promyšleně a systémově.

1.

Přijetí principů OVZ

Jednoznačné přijetí odpovědného veřejného zadávání

Pro implementování odpovědného veřejného zadávání v organizaci je nutné principy OVZ, jako jeho hodnotové směřování výslovně akceptovat. Jedná se o krok, který by měl být učiněn na nejvyšší úrovni v organizaci, ať už představitelem organizace odpovědným za veřejné zakázky na úrovni **top managementu** nebo kolektivním orgánem na obdobné úrovni. V případě územní samosprávy je dobré nezapomenout ani na politickou reprezentaci. Top managementu je nejdříve třeba odpovědné veřejné zadávání představit, zejména s důrazem na návaznosti a propojení s fungováním organizace, jejími hodnotami, politikami a strategiemi. Přijetím principů OVZ pak zadavatel prostřednictvím vedení deklaruje, že bude veřejné zakázky zadávat za využití konceptu OVZ. Přijetím principů OVZ na nejvyšší úrovni v organizaci bude zabezpečeno, že podpora konceptu OVZ v organizaci bude zcela jednoznačná, systémově provázaná se strategií a politikami organizace zadavatele jako celku.

Přijetí principů OVZ by mělo být učiněno v **komplexním strategickém dokumentu organizace**, který obsahuje zásadní politiku nákupů dané organizace a je úzce propojený s jinými politikami a strategiemi zadavatele. Důležité je, aby na přijetí principů OVZ byla v organizaci celková shoda a odpovědné veřejné zadávání nestálo bokem, vedle ostatních politik a strategií a tím pádem nemohlo být v budoucnu jednoduše „opominuto“. V komplexním strategickém dokumentu je třeba určit, který útvar¹⁹ bude odpovědný za implementaci OVZ a jeho uvádění do každodenní zakázkové praxe. Vhodný je útvar odpovědný za řízení zakázek. Útvar odpovědný za řízení zakázek by měl být oprávněn konzultovat otázky odpovědného veřejného zadávání napříč organizací.

Komunikace o přijetí principů OVZ

Přihlášení se k principům OVZ je třeba **transparentně komunikovat** jak interně, dovnitř organizace tak navenek. **Interní komunikací** je třeba přijetí principů OVZ vysvětlit všem zainteresovaným pracovníkům, kteří se podílejí na veřejných nákupech, ať už se jedná o politiky, kteří o využití veřejných financí rozhodují, tak administrátory veřejných zakázek a jejich organizátory, ale třeba i pracovníky tiskových oddělení. Interně je však třeba přijetí principů OVZ komunikovat

¹⁹ případně která osoba/pozice

i všem zaměstnancům zadavatele, kteří mohou být uživateli budoucích plnění, například ve vztahu k provozu budov zadavatele (u veřejných zakázek jako je úklid, ostraha budov, nakládání s energiemi apod.). V každém případě je účelné zaměřit své úsilí ve zvýšené míře na ty osoby v organizaci, které mohou prosadit a udržet v chodu OVZ. Administrátoři veřejných zakázek nejspíš ocení příklady dobré praxe a standardizované texty²⁰ k využití ve vztahu k OVZ, zaměstnanci v roli příjemců plnění možná ocení vysvětlení benefitů, které například ekologický úklid nebo ostraha, při které jsou zabezpečeny důstojné pracovní podmínky zaměstnanců, přinese. Podle cílové zainteresované skupiny je vhodné zvolit způsob komunikace. Může se jednat o seminář pro zaměstnance podílející se na zadávání veřejných zakázek a adresáty plnění, intranet, vnitřní zpravodaj apod.

Doporučujeme také následné, kontinuální **proškolování a vzdělávání** administrátorů a organizátorů veřejných zakázek, jak ve vztahu k procesu zadávání veřejných zakázek s podporou OVZ, tak ve vztahu k vybraným příležitostem. Motivujte své zaměstnance k odpovědnému veřejnému zadávání.

Klíčové je **transparentně komunikovat přijetí principů OVZ vně organizace**. Jedná se o svého druhu závazek zadavatele, deklarovaný navenek, postupovat při veřejných nákupech určitým způsobem, a to tak aby se maximalizovala hodnota za peníze, vytvářela přidaná hodnota pro společnost, ekonomiku a minimalizovaly se škody na životním prostředí. Z hlediska způsobu komunikace se může jednat o tiskovou zprávu, informace poskytnuté prostřednictvím zpravodaje zadavatele, pokud ho vydává, informace na webových stránkách zadavatele, sociálních sítích apod.

Zadavatel komunikací navenek připraví na společensky odpovědné veřejné zadávání také trh, tedy své dodavatele a poddodavatele. To bude důležité zejména tehdy, když zadavatel dosud nezadával s prvky OVZ. Otevřenou komunikací o svém strategickém přístupu k veřejným zakázkám zadavatel zároveň přispívá k budování své pověsti důvěryhodného a transparentního partnera pro trh. I to může pomoci v odstraňování bariér ve vztahu zadavatele s dodavateli a přispět k účasti více dodavatelů v zadávacím řízení, případně účasti „nových“ dodavatelů, kteří se více soustředí na zvýšenou kvalitu svého plnění. Zadavatel však tímto způsobem informuje o přijetí principů OVZ i další zainteresované strany, například obyvatele města, kteří se mohou stát konečnými uživateli plnění. Participace zainteresovaných stran často napomůže přijetí plnění s aspekty OVZ jeho uživateli.

Přijetí principů odpovědného veřejného zadávání komunikujte i na sovz@mpsv.cz. V rámci projektu Podpora implementace a rozvoje sociálně odpovědného veřejného zadávání mimo jiné zprostředkováváme informace o zadavatelích, kteří v praxi využívají odpovědné veřejné zadávání na <http://sovz.cz/odpovedne-verejne-zadavani-v-cr/>. Sdílení dobrých praxí zadavatelů, již využívajících OVZ při svých veřejných nákupech, je velmi účinným nástrojem, jak napomoci dalším zadavatelům v nastavení vlastní cesty k implementaci OVZ v organizaci.

Pro kontrolu, zda došlo k systémovému přijetí principů OVZ v organizaci, je možné využít následující kontrolní list. Pokud je odpověď „ne“ nebo „částečně“, stanovte si, co je třeba učinit k nápravě tak, aby tímto (a následujícími kroky k implementaci) došlo k zavedení OVZ do běžné zakázkové praxe organizace.

²⁰ Standardizované texty je třeba pravidelně/při změně právní úpravy či podmínek revidovat. Vždy při využití standardizovaných textů je nutné ověřovat jejich vhodnost a přiměřenost ve vztahu k danému nákupu.

Kontrolní list k vyhodnocení implementace principů OVZ v organizaci

Je v organizaci útvar odpovědný za implementaci OVZ?

Přijalo vedení organizace principy OVZ v komplexním strategickém či obdobném dokumentu?

Komunikovala organizace přijetí principů OVZ dovnitř organizace?

Komunikovala organizace přijetí principů OVZ navenek?

Proškoluje organizace periodicky/podle potřeby zainteresované osoby v organizaci?

Ověřuje zadavatel periodicky (min. 1krát ročně) uplatňování principů OVZ v praxi?

2.

Volba strategických příležitostí OVZ

Výběr příležitostí OVZ strategických pro zadavatele

Myslete strategicky a vystupte ze zajetých kolejí. Zamyslete se nad tím, jakou přidanou hodnotu korespondující s vašimi politikami, hlavními strategickými cíli a prioritami chcete odpovědným veřejným zadáváním dosáhnout. A jak vhodné příležitosti OVZ identifikovat? Zadavatel si může klást následující (a další) otázky, které budou navazovat na jeho konkrétní politiky, potřeby a problémy, a které běžně řeší prostřednictvím jiných částí svého rozpočtu:

- Je zadavatel městem či krajem, které čelí odlivu mladých vzdělaných lidí za prací jinam?
- Nezapojují se sociální a malé podniky ve vašem regionu do soutěží o veřejné zakázky nebo nemají běžně šanci prosadit se v nich?
- Uchází se o vaše veřejné zakázky malý počet dodavatelů a vy netušíte proč, mimo zadávací řízení s dodavatelem nijak nekomunikujete?
- Potýká se vaše město či region se špatným ovzduším či důsledky vysokých teplot a sucha?
- Jakými dalšími požadavky bude nejlépe využít potenciál veřejných zakázek pro prosazení vašich politik a získáte tak největší hodnotu za vynaložené finanční prostředky - value for money?

Při výběru individuálních příležitostí odpovědného veřejného zadávání nezapomínejte ani na vládní a resortní cíle. Je vhodné netříštit vloženou energii a naopak využít synergie. Strategie a nejrůznější iniciativy, jichž je zadavatel, např. město již součástí, lze totiž velmi dobře provázat s odpovědným veřejným zadáváním. Namátkou se může jednat o cíle udržitelného rozvoje (známé jako SDGs: <http://www.osn.cz/osn/hlavni-temata/sdgs/>) nebo jinou koncepci ekologické udržitelnosti, mezinárodní iniciativu Fairtradové město (ale i školy, úřady: <http://www.fairtradovamesta.cz/>), Národní síť zdravých měst (<https://www.zdravamesta.cz/index.shtml>) a řadu dalších.

Zvolené příležitosti OVZ je třeba promítnout do vnitřních předpisů (často směrnic o zadávání veřejných zakázek) či dalších relevantních dokumentů upravujících postupy zadávacího řízení.

Jak už bylo zmíněno, mohou odpovídat některé zvolené příležitosti OVZ i na krátkodobější potřeby a priority organizace, mohou například reagovat na otázky aktuální pro komunitu či oblast, ve které zadavatel působí. Proto je vhodné periodicky prověřovat relevantnost zvolených příležitostí OVZ, zda jsou stále aktuální, těsně propojené s politikami a strategiemi organizace.

Spolupráce s úřady a experty

Již pro účely výběru prioritních příležitostí může zadavatel **navázat kontakt a dlouhodobější spolupráci s dalšími úřady**, institucemi či iniciativami, například krajskými pobočkami Úřadu práce a jejich kontaktními pracovišti, okresními hospodářskými komorami, středními či vysokými školami nebo neziskovými organizacemi (například ve vztahu k sociálním podnikům působí Tessea ČR, z. s.) a dalšími. Dále může být navázaná spolupráce účelně využita v následujícím kroku, při uplatňování vámi vybraných příležitostí v konkrétních zakázkách.

V každém případě zvolte pro využití ve veřejných zakázkách takové příležitosti OVZ, které budou reflektovat vaše kompetence, strategické či politické cíle a vycházet z vašich potřeb. Ze škály problémů, které potřebujete řešit, vyberte ty oblasti, které pro vás mají nejvyšší prioritu. Zaměřte se na ty, které budou mít právě pro vaši instituci **největší společenský dopad** a přinesou vám největší přidanou hodnotu („value for money“).

Konkrétní, dosažitelné a měřitelné cíle (SMART)

Zvolené příležitosti OVZ je vhodné rozepsat do konkrétních, dosažitelných cílů, tzv. SMART cíle²¹. Vytipované příležitosti OVZ nabydou zcela jasných rozměrů, pokud si zadavatel určí, čeho konkrétně chce dosáhnout. Například město či kraj, které trpí odlivem mladých vzdělaných lidí za prací do větších měst či jiných regionů si může dát cíl: *Zprostředkovat každý rok na veřejných zakázkách práci x osobám nezaměstnaných absolventů škol do dvou let po ukončení školy*. Konkrétně stanovené cíle pak následně umožní zadavateli si i vyhodnotit, nakolik se mu daří odpovědné veřejné zadávání uvádět do praxe, respektive tyto cíle dosahovat. Stanovené cíle zadavateli poslouží jako základ pro propojení plánovaných veřejných zakázek s konkrétními příležitostmi v následujícím kroku. U konkrétních zakázek pak už jen z předem určeného seznamu příležitostí OVZ můžete volit ty nevhodnější pro tu kterou zakázku, v závislosti na předmětu plnění, jeho charakteru, délce plnění a celkové přiměřenosti požadavků (viz krok 3).

Komunikace o zvolených příležitostech OVZ

I zvolené příležitosti OVZ se vyplatí komunikovat jak dovnitř organizace, tak navenek. Jsou to právě příležitosti OVZ, které bude po jejich volbě zadavatel využívat ve své zakázkové praxi a proto by o nich měly vědět jak administrátoři a organizátoři veřejných zakázek, tak i další zaměstnanci, kteří mohou být například uživateli plnění veřejné zakázky. Zvolené příležitosti odpovědného veřejného zadávání je žádoucí komunikovat navenek a seznámit s nimi potenciální dodavatele. Může se tak dít informací na webových stránkách zadavatele, v rámci představení plánu veřejných zakázek na daný rok (tzv. setkání Meet the buyer) apod. Protože volba příležitostí nemusí být neměnná, někdy může jít i o krátkodobější podporu k vyřešení určitého problému v čase, bude vhodné informace o příležitostech OVZ podporovaných zadavatelem pravidelně aktualizovat či připomínat.

²¹ S – specifické, konkrétní cíle, M – měřitelné, kvantifikovatelné cíle, A – dosažitelné/přijatelné cíle, R – realistické/relevantní cíle, T – termínované, naplnění cíle je časově definované

3.

Uvedení OVZ do praxe

Včasné plánování

V předchozím kroku jste si strategicky zvolili individuální příležitosti OVZ a cíle, jak jich dosáhnout, nyní je třeba vše uvést do praxe na úrovni konkrétních zakázek. Využívání příležitostí OVZ by nemělo být nijak mimořádným procesem, mělo by se stát součástí každodenní zakázkové praxe organizace. Pro zavedení zvolených příležitostí OVZ do praxe je důležité včasné plánování.

Pokud zadavatel využívá plán veřejných zakázek, nabízí se identifikovat příležitosti OVZ ve vztahu ke konkrétním, vhodným zakázkám v plánu veřejných zakázek na konkrétní rok. A protože už má zadavatel na základě kroku 2 vybraný „seznam“ svých prioritních příležitostí, u konkrétních zakázek pak zvažuje ty nevhodnější příležitosti OVZ, v závislosti na předmětu plnění, jeho charakteru, délce plnění, celkové přiměřenosti požadavků a souladu se ZZVZ. **Klíčové je umět rozpoznat příležitost, když se objeví a využít ji v konkrétní zakázce.** Včasné propojení konkrétních zakázek s příležitostmi odpovědného veřejného zadávání je důležité zejména u takových veřejných zakázek, u kterých je nutné začít s přípravami dlouho předem, u kterých budou například realizovány předběžné tržní konzultace, ať už s odborníky nebo dodavateli apod.

Komunikace ve vztahu ke konkrétním zakázkám

Komunikace ve vztahu ke konkrétním zakázkám bude často probíhat formou předběžných tržních konzultací (PTK), u nichž řada zadavatelů již v praxi zjistila, v čem mohou být přínosné. Kromě obecného nastavení transparentního a důvěryhodného vztahu mezi zadavatelem a dodavatelem, mohou přispět k lepšímu vymezení zadávací dokumentace, lze při nich zjistit možnosti trhu, vysvětlit zamýšlené aspekty odpovědného veřejného zadávání či kritéria hodnocení, rozptýlit obavy některých dodavatelů z administrativní náročnosti vstupu do zadávacího řízení a v konečném důsledku rozšířit soutěž.

Komunikovat jak dovnitř organizace, tak navenek, je ale vhodné i o výsledném plnění s prvky OVZ. Dobrá praxe odpovědného veřejného zadávání tak může inspirovat i další zadavatele. Můžete se obrátit i na dodavatele, ať už ty, kteří uspěli nebo ty, kteří neuspěli, a získat od nich zpětnou vazbu.

Začněte v malém a dobrou praxi rychle rozšířte

Pokud má zadavatel z robustního zavedení nového přístupu obavy, lze zvolit postup vyzkoušený v některých evropských zemích, ale také už řadou tuzemských zadavatelů, a zaměřit se v první řadě na tzv. „quick wins“. To znamená zapojit několik jednodušších aspektů OVZ, které nebudou znamenat pro zadavatele počáteční velké úsilí, ale záhy přinesou konkrétní výsledky. Příklady dobré praxe jiných zadavatelů je možné se inspirovat na webu. První změny můžete nastartovat už tím, když se zaměříte na chod vlastního úřadu či organizace, ve které pravděpodobně běžně dochází k nákupu občerstvení, kancelářských potřeb a papíru, nábytku či propagačních předmětů. Nicméně u tohoto přístupu by neměl zadavatel dlouho zůstat. Po rychlém ověření možností a benefitů, které odpovědné veřejné zadávání přináší, by měla v organizaci zadavatele nastoupit druhá fáze známá z anglického úsloví: „Start small, scale fast“, tedy volně přeloženo: začněte v malém, dobrou praxi ale rychle rozšířte.

ÖREBRO, ŠVÉDSKO

Příklad dobré praxe

Örebro je město ve středním Švédsku, které má 145 tis. obyvatel. Ve svém přístupu k udržitelným veřejným zakázkám vychází ze strategie udržitelného veřejného zadávání, jež byla vytvořena Národní agenturou veřejného zadávání (informace jsou přístupné v angl. zde: <https://www.upphandlingsmyndigheten.se/en>). Ná-

rodní agentura veřejného zadávání si klade mimo jiné za cíl posílit strategickou důležitost veřejného zadávání.

Eva Nordlund, vedoucí oddělení veřejných zakázek k implementaci udržitelného veřejného zadávání (které není chápáno pouze v ekologickém slova smyslu) řekla na konferenci Strategické veřejné zadávání v Paříži, 2. června 2017: „*Městský úřad v Örebro pracoval aktivně 15 let na podpoře udržitelného veřejného zadávání. Původně jsme se soustředili na environmentální potřeby, ale v posledních letech jsme zařadili i etické a sociální požadavky.*“

Město Örebro přitom vycházelo z vize, že v roce 2018 bude nejefektivnějším městským úřadem ve Švédsku, co se týče veřejného zadávání. K tomu si určilo následující cíle, které vychází z cílů stanovených na národní úrovni Národní agenturou veřejného zadávání:

1. sociální kritéria jsou standardem;
2. 50 % nakoupených produktů do roku 2020 ponese environmentální značku nebo značku udržitelnosti udělenou třetí nezávislou stranou;
3. zlepšit a usnadnit spolupráci s neziskovými organizacemi, nadacemi a dalšími organizacemi tzv. sociální ekonomiky, které mají přínos

- pro komunitu a vytváří hodnoty, přičemž jsou ale nezávislé na veřejném sektoru;
4. vytvořit postupy, které umožní malým podnikům a organizacím sociální ekonomiky účastnit se zadávacích řízení (využití checklistu, který ulehčí podnikům pochopit nezbytné kroky);
 5. u každé veřejné zakázky je ošetřeno, aby dodávky a služby byly vyrobené a dodané v souladu s klíčovými úmluvami mezinárodní organizace práce (a zároveň místními pracovní právními předpisy a kolektivními smlouvami);
 6. organizace řízené městem se zlepšují v propojování podniků a sociálních hledisek tak, aby byly vytvořeny pracovní pozice pro lidi vyloučené z pracovního trhu;
 7. město Örebro musí požadovat, aby jídlo ke spotřebě ve veřejném sektoru bylo v souladu se švédskými výrobními standardy a dodávané širokou škálou dodavatelů, pokud možno s podporou místních výrobců;
 8. postupy při veřejném zadávání by měly být využity tak, aby minimalizovaly vystavení dětí nebezpečným látkám v hračkách a materiálech ve školách, které jsou nově stavěny nebo renovovány;
 9. klíčové pro důvěryhodnost města je monitorovat své potřeby a přísně dodržovat své smluvní povinnosti;
 10. od roku 2017 bude město zadávat alespoň 1 inovativní veřejnou zakázku za rok.

Více viz prezentace z konference Strategické veřejné zadávání dostupné v angl.: [file:///C:/Users/Lenovo/Downloads/Nordlund_Paris%20huvudpresentation%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Lenovo/Downloads/Nordlund_Paris%20huvudpresentation%20(1).pdf).

Systematickému respektování principů OVZ a uvádění zvolených příležitostí do zakázkové praxe na zadavatele na úrovni zakázky může pomoci jednoduchý kontrolní list. Pomocí zodpovězení otázek navede zadavatele na vhodné využití příležitostí OVZ. Otázky konkrétního zadavatele budou nejspíše věnované pouze těm příležitostem OVZ, které si zadavatel zvolil jako prioritní.

Veřejná zakázka je zadávána v souladu s komplexním strategickým dokumentem organizace, jímž se zadavatel přihlásil k odpovědnému veřejnému zadávání (dále jen „OVZ“)²². Organizátor i administrátor při zadávání veřejné zakázky respektují principy OVZ²³ jako hodnotové směřování zadavatele a ve veřejných zakázkách uplatňují strategicky zvolené příležitosti OVZ. Cílem je získat maximální hodnotu za investované veřejné prostředky, a to i z hlediska vytváření prospěchu pro společnost a ekonomiku, minimalizováním škod na životním prostředí, a při dodržení principů 3E.

²² Viz www.sovz.cz

²³ Principy OVZ: 1) Odpovědnost veřejné správy, 2) Udržitelné náklady, 3) Důstojné pracovní podmínky, 4) Férová soutěž a dodavatelské vztahy, 5) Ekologicky udržitelná řešení

Kontrolní list k vyhodnocení příležitostí OVZ při plnění veřejné zakázky

Kontrolní otázky

ANO

Příležitosti OVZ

Může na plnění veřejné zakázky získat práci osoba/osoby znevýhodněné na trhu práce?

Zaměstnávání osob znevýhodněných na trhu práce

Mohou na plnění veřejné zakázky získat praxi/zvýšit si kvalifikaci osoby znevýhodněné na trhu práce?

Podpora praxe, zvyšování kvalifikace a rekvalifikací

Existuje zvýšené riziko, že při plnění veřejné zakázky může docházet k porušování zákonného standardu pracovních podmínek dle zákoníku práce, právních předpisů v oblasti zaměstnanosti a BOZP?

Podpora důstojných pracovních podmínek

Existuje zvýšené riziko, že při plnění veřejné zakázky může docházet k porušování mezinárodních úmluv o lidských právech, sociálních či pracovních právech, zejména úmluv Mezinárodní organizace práce uvedených v Příloze X směrnice č. 2014/24/EU?

Podpora důstojných pracovních podmínek

Je relevantní v rámci této veřejné zakázky hodnotit lepší pracovní podmínky osob podílejících se na jejím plnění, a to nad rámec zákonného standardu pracovních podmínek?

Podpora důstojných pracovních podmínek

Mohou-li veřejnou zakázku (nebo její část) plnit sociální podniky, jakým způsobem je lze podpořit v přístupu k účasti ve veřejné zakázce?

Podpora účasti sociálních podniků na veřejných zakázkách

Kontrolní otázky

ANO

Příležitosti OVZ

Mohou veřejnou zakázku plnit malé podniky? Je vhodné přijmout taková opatření, aby se zlepšil jejich přístup k účasti ve veřejné zakázce?

Přínos pro místní ekonomiku, komunitu

Existuje zvýšené riziko problémových vztahů v dodavatelském řetězci, zejména pro malé a střední podniky jako např. opožděná splatnost faktur, nelegální zaměstnávání osob, porušování BOZP, nedodržování právních předpisů o ochraně životního prostředí apod. ?

Férové dodavatelské vztahy

Existuje ekonomicky přijatelné řešení, které umožní získat plnění šetrnější k životnímu prostředí, např. povede k úspoře energie, snížení emisí, k využití ekologických materiálů, recyklaci, snížení množství odpadu, zapojení cirkulární ekonomiky apod.?

Podpora ekologicky šetrných řešení

Je s ohledem na situaci na trhu vhodné o užití OVZ ve veřejné zakázce informovat dodavatele, např. formou předběžných tržních konzultací, technických školení dodavatelů apod.?

Komunikace zadavatelů s dodavateli ve vztahu k OVZ

Existují jiná významná rizika nebo příležitosti z pohledu společenské odpovědnosti či udržitelnosti?

Jiné

Identifikovaná příležitost OVZ

Popis identifikované příležitosti OVZ a jejího propojení s předmětem plnění veřejné zakázky, způsobu použití a popis společenských benefitů:

4. Monitoring, evaluace a stálé zlepšování

Je zřejmé, že součástí každého systému zadávání veřejných zakázek musí být jeho pravidelná evaluace, resp. monitoring klíčových dat procesu zadávání, vyhodnocování těchto dat a následná revize zavedených postupů. Jen tak lze získat objektivní představu o fungování systému zadávání veřejných zakázek. Odpovědné veřejné zadávání tento obecný přístup ještě více akcentuje, neboť jeho nedílnou součástí je pravidelné vyhodnocování dopadů aspektů OVZ a jejich reflexe při zlepšení přípravy dalších veřejných zakázek. Implementace odpovědného veřejného zadávání do systému nákupů je vhodnou příležitostí pro revizi nastaveného procesu evaluace a jeho doplnění o nové kroky.

Akcent na vyhodnocování a měření výsledků klade i ISO 20400, které explicitně zmiňuje význam monitoringu, zavedení základních měření KPIs, průběžnou snahu o zlepšování výsledků a zejména komunikaci se všemi zainteresovanými stranami (zejména pak dodavateli mj. s ohledem na jejich dodavatelské řetězce). Při následném reportingu určeném všem zainteresovaným stranám lze shrnout pozitivní aspekty a přínosy, stejně jako všechna negativa, a současně zpětně porovnávat data mezi sledovanými obdobími. Svou roli pro porovnání postupu s ostatními organizacemi pak sehrává i benchmarking²⁴.

K vyhodnocování výsledků nastavených postupů v odpovědném zadávání neexistuje jeden přístup, jedna všezahrnující aplikace. Níže však nabízíme několik námětů, které je vhodné do procesu vyhodnocování výsledků zahrnout.

- Vyhodnocení výsledků/dopadů na úrovni konkrétní veřejné zakázky: monitoring by zde měl nabídnout informace o složitosti přípravy, přístupu účastníků zadávacího řízení/dodavatelů, konkrétní přínos a dopad dané zakázky (pro všechny dotčené subjekty), zpětná vazba pro další obdobné zakázky (co se osvědčilo a naopak co by mělo být v příštích krocích upraveno).
- Vyhodnocení nastavení celkového systému zadávání veřejných zakázek: monitoring jednotlivých zakázek spolu s dalšími daty jsou důležité pro komplexní vyhodnocení nastavení systému (odpovědného) zadávání veřejných zakázek. V tomto případě by se pravidelné vyhodnocení mělo orientovat na:
 - a) naplnění cílů v interním strategickém dokumentu z hlediska udržitelného zadávání (zde upozorňujeme na nutnost včasného stanovení indikátorů, neboť je složité chtít vyhodnocovat informace, které zadavatel nezačal včas shromažďovat),

²⁴ Benchmarking je nástroj strategického managementu založený na systematickém měření a porovnávání vybraných ukazatelů.

- b) získané celkové hodnoty ve vztahu k vydaným finančním prostředkům,
- c) vliv implementace aspektů OVZ na systém zadávání veřejných zakázek (mj. zde lze vyhodnocovat přístup a skladbu účastníků zadávacího řízení/dodavatelů, jejich počet, dodatečné informace, apod., dále délku a složitost přípravy veřejných zakázek mj. ve vztahu k následnému vyhodnocování plnění smlouvy).

Komunikace o výsledcích odpovědného veřejného zadávání

Dejte o své zkušenosti s implementací OVZ vědět ostatním zadavatelům a ukažte jim, jak získat přidanou hodnotu propojenou s politikami a prioritami zadavatele.

O přínosu odpovědného veřejného zadávání by se měli dozvědět i adresáti plnění. Pokud jste např. podpořili zaměstnání dosavadních nezaměstnaných či sociální podnik, nakoupili výrobky pocházející ze spravedlivého obchodu, biopotraviny nebo ekologicky šetrné výrobky, měli by se to následně dozvědět vaši zaměstnanci nebo ti, kteří byli obdarováni vašimi odpovědnými propagačními předměty či studenty ve školách, kteří k obědu dostanou biopotraviny.

I veřejnost v nejširším slova smyslu by se měla dozvídat, že díky odpovědnému přístupu k veřejným zakázkám došlo např. k ušetření určitého množství tun vypouštěných emisí CO₂ nebo k vytvoření určitého počtu pracovních míst pro nezaměstnané absolventy škol apod.

²⁶ KPIs - z anglického Kex performance indicators, tj. klíčové ukazatele výkonnosti

Výsledkem implementace odpovědného veřejného zadávání je stav, kdy zadavatel respektuje hodnoty vyjádřené v principech odpovědného veřejného zadávání a standardně ve veřejných zakázkách volí z příležitostí OVZ, které si strategicky určil na základě svých potřeb a priorit, v souladu se svými politikami.

Potřebujete podporu při implementaci
odpovědného veřejného zadávání v organizaci?

Nebo potřebujete uspořádat školení OVZ pro vaše
zaměstnance a nevíte, jak na to?

Kontaktujte nás, rádi vám pomůžeme: sovz@mpsv.cz.

Další kontakty naleznete na www.sovz.cz.

IMPLEMENTACE ODPOVĚDNÉHO VEŘEJNÉHO ZADÁVÁNÍ V ORGANIZACI

METODIKA

Autorský tým: David Novák, Leona Gergelová Šteigrová, Jarmila Beránková, Monika Dobrovodská, Adam Gromnica, Regina Hulmanová, Eva Chvalkovská, Petra Ingerová, Marie Janečková, Petr Kocián, Gabriela Kurková, Markéta Matysíková, Jiří Prokš

Grafická úprava: Zora Sokolová

Vydalo Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR
Na Poříčním právu 1/376, 128 01 Praha 2
Praha 2019

Účelová neperiodická publikace
Neprodejné

ISBN: 978-80-7421-174-4

WWW.SOVZ.CZ

Publikace je vytištěna na papíře,
při jehož bělení nebyl využit elementární chlor (ECF),
a jeho produkce je založena na výrobě primárního vlákna
ze zákonně a udržitelně obhospodařovaných zdrojů.

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Projekt Podpora implementace a rozvoje sociálně odpovědného veřejného zadávání je spolufinancován Evropskou unií.
Registrační číslo projektu je CZ.03.3.60/0.0/0.0/15_018/0000732.

Ministerstvo práce a sociálních věcí, Na Poříčním právu 1/376, 128 01 Praha 2

ISBN 978-80-7421-174-4

9 788074 211744